

MAGYAR
TANÍTÓKÉPZŐ

*

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK
KÖZLÖNYE

*

*Elemi tanítóképző
tulajdona*

FELELŐS SZERKESZTŐ:

NAGY LÁSZLÓ

1902

XVII. ÉVFOLYAM

I. FÜZET

JANUÁR

==== MEGJELNIK HAVONKÉNT ====

BUDAPEST

SINGER ÉS WOLFNER KÖNYVKERESKEDÉSE

Andrássy-ut 10.

TARTALOM.

TANÍTÓKÉPZÉS.	Oldal
<i>Dr. Ranschburg Pál</i> után <i>Karoliny Mihály</i> . Psychophysikai demonstrációk (Negyedik, befejező közlemény).....	1
<i>Snazel Ferenc</i> . A népoktatási intézetek tanulóinak képesítő vizsgálatai Poroszországban.....	8
<i>Krausz Sándor</i> . A tanítóképző-intézetek részletes helyi tantervének és módszeres feldolgozásának általános tervezete.....	19
<i>Juhay Antal</i> . A tanítóképző-intézeti növendékek fölvételéről.....	25
Az állami tanítóképző-intézeti tanárok rangsora.....	31
VEGYESEK.....	39

Szerkesztőség: Budapest, VIII. Baross-utca 57.

Kiadóhivatal: Budapest, VI. Andrássy-út 10.

Egyesületi tagdíj:

évenként.....	8 korona
félévi részlet.....	4 korona

Előfizetési díj:

egész évre.....	8 korona
félévre.....	4 korona

A «Magyar Tanítóképző» megjelenik — július és augusztus kivételével — havonként legalább 2 és félvnyvi terjedelemben.

Egyesületi tagok a „Magyar Tanítóképző“-t a tagdíj fejében kapják. **Tagsági jelentkezések Sztankó Béla** főtitkárhoz (Budapest, I. Mozdony-u. 5/b.) intézendők.

A tagdíjak **Horvay Ede** egyesületi pénztérőshöz (Budapest I, Györi-út 11. sz. Paedagogium) küldendők be.

A reklamációk és előfizetési pénzek a kiadóhivatalhoz (Singer és Wolfner könyvkereskedése) intézendők.

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

XVII. ÉVFOLYAM.

1902. január.

I. FÜZET.

TANÍTÓKÉPZÉS.

Psycho-physikai demonstrációk.

(Hat 2—2 órás előadás és négy délutáni praktikum.)

— Vezette *Ranschburg Pál dr.* az egyetemi psycho-physikai laboratórium vezetője. —

Negyedik, befejező közlemény.¹

A folytatólagos módszerek és a szellemi kifáradás vizsgálata.

III. Az *akaratlagos folyamatok* folytatólagos vizsgálata úgy történik, hogy ismert nyelvű szöveget diktálunk az egyénnek, a ki ezt a lehető legnagyobb gyorsasággal leírja. Minden eltelt 5 perc után jelt adunk s a reagáló új sorba kezd. Így megszámlálhatjuk, hogy 5 perc alatt hány betűt írt le s hogy az 5 percből egy betű leírására átlag hány ezred másodperc volt szükséges. A vizsgált egyént munka közben figyelemmel kísérjük, hogy rögtön újat diktáljunk neki, mihelyt a lediktáltat leírta s így írás közben szünetet ne tartson.

Nehezebb az akaratlagos funktiók vizsgálata *olvasás által*. Itt azt kell megtudnunk, hogy bizonyos idő alatt hány szótagot tudott a megvizsgált egyén kiejteni s hogy egy szótag kiejtésére átlag mennyi idő kellett. Könyvet adunk neki e végből a kezébe, melynek szövegét az illető a legnagyobb gyorsasággal olvassa. Minden 5 perc után jelzést adunk s ő a könyvben jelt csinál. Ily módon most ismét megtudhatjuk az 5 percnyi időközökben elolvasott szótagok számát és ebből az egy szótag kimondására szükséges időt. Mivel a szótagok számának megszámlálása sok időt kíván, tanácsos, hogy az olvasásra kiadott könyv egyik példányában előre megszámláljuk a szótagokat.

IV. Az *emlékezet vizsgálata folytatólagos módszerekkel*. Főnt ismertettük *Ebbinghaus* eljárását, melylyel képesek vagyunk megállapítani, hogy pl. 5 perc alatt hány szótagot vagyunk képesek megtanulni.

¹ Az első három közleményt l. a Magyar Tanítóképző múlt évi 8—10 füzetében. Szerk.

E kísérletekből kiderült, hogy az ember pl. 6—7 tagú ily sorozatokat rendszerint egyszeri, 10—12 tagú sorokat pedig nyolc-tizenötöszi olvasás után rögzít meg emlékezetében.

*Oehr*n úgy jár el, hogy az associatiók vizsgálatánál említett számolófüzetek számoszlopait 12—12 számjegyből álló szakaszokra osztja. A megvizsgált egyén egy-egy szakaszt addig olvas, míg úgy érzi, hogy ezt hibátlanul el tudja mondani. Minden ismétlést egy vonással jelez, ha pedig a fölmondásnál elhibázza a számsort, újból kezdi az olvasást. Minden eltelt 5 perc után megszakítja a munkát és jelt csinál a füzet azon helyére, a meddig eljutott. Így megtudhatjuk, hogy egy számjegy betanulására mennyi idő kellett. Csak természetes, hogy 12 jegyű számsorok helyett 6, 9, stb. tetszés szerinti terjedelmű számsorokat is tehetünk a betanultatás anyagául.

* * *

Az ismertetett módszerekkel végzett vizsgálatoknál *Oehr*n, *Kraepelin* tanítványa, 10 normális felnőtt egyénre a következő átlagos értékeket s ingadozási határokat találta:

1. Betűszámlálás. Egy óra alatt átlag 8854 betűt számláltak, egy betűre tehát átlag 407σ esik. A leggyorsabban appercipiáló 317σ, a leglassabb 530σ átlagos időtartam alatt végezte a betűfelfogó reakciót.

Ha nem egyes betűket, hanem 3 betűből álló csoportokat számláltak, ez időtartam megrövidült. Ugyanis egy óra alatt átlag 11,532 betűt számláltak, a minnek megfelel 323σ. Az ingadozás szélső határai: 209—440σ.

2. Összeadás. Egy óra alatt a műveletek száma 3050, egy-egy műveletre esik 1244σ, ing. szélső határa: 754—1533σ.

3. Motorikus folyamatok.

a) Diktandó-írás. Műveletek száma: 8274, egy-egy művelet ideje 435σ, ing. sz. határa: 331—603σ.

b) Olvasásnál. Műveletek (olvasott szótagok) száma: 26,065. Időérték 138σ, ing. sz. határa 116—172σ.

4. Az emlékezet.

a) Egyes számjegyek betanulása. Egy óra alatt megtanultak 449-et, minden számjegyre esik 9600σ, ing. sz. határa 4200—20,000σ.

b) Értelmetlen szótagok betanulása. Műv. száma: 331, egy-egy szótagra esik 11,800σ, ing. sz. határa 7900—21,000σ.

Gyakorlat, lendület és kifáradás. Az imént röviden ismertetett egyszerű módszerekkel *Kraepelin* és iskolája nagyszámu vizsgálatokat végeztek, melyek az elmének a szellemi és testi munka közben tanusított viselkedésére nézve érdekes és felette fontos betekintést engedtek.

Ha számos egyénen végzünk ilyen folytatólagos vizsgálatokat s p. o. 2 órán át szakadatlanul folyó szellemi munka eredményeit, figyelembe véve az 5—5 percenként mutatott viselkedést, a leírt módon számszerűen kifejezzük, az ily nyert számértékekben mindannyiszor bizonyos törvényszerűségeket találunk. A normális egyén 5—5 percnyi átlag számai mindig egy bizonyos görbének felelnek meg, mely kezdet-

ben egy bizonyos időn át emelkedik, majd egy bizonyos magaslaton marad, hogy végül többé-kevésbé egyenletesen lefelé süllyedjen. A munka görbének ez a menete megfelel a gyakorlat és a kifáradás között lefolyó küzdelemnek. A munkát bizonyos maximális megfeszítéssel kezdjük, mely azonban csakhamar engedni szokott, minek megfelelőleg a görbe elején egy süllyedés szokott bekövetkezni, mely azonban mindig csak mulékony. Mert csakhamar beáll a *lendület* hatása s miként a gépkerék, mely egyszer megindult s kellő forgásba jött, egy ideig tehetetlenségi nyomatakánál fogva tovább forog, ha a hajtó erő meg is szűnt, úgy hat ki minden erőmegfeszítés nélkül egy ideig a szellemi munkára is a megszerzett lendület. E lendület hatása mutatkozik olyankor, ha p. o. a szellemi munka közben szünetet tartunk, mely után azt tapasztaljuk, hogy a szünet után nagyobb kezdeti sebességgel dolgozunk tovább, mint a milyen a szünet előtt elért legnagyobb gyorsaság volt. A gyakorlatnak ez a lendületen alapuló hatása nemcsak a munka közben áll tehát fenn, hanem, miként azt számos vizsgálat bizonyította, a munka megszünte után napokra is kiterjed.

Míg tehát a kifáradás hatása megfelelő munkaszünet által teljesen eltüntethető, ez a szünet nem mindig szüneteti meg egyúttal a munka által megszerzett gyakorlatot is. Minden munka után tehát egy bizonyos, lényegére nézve egyelőre ismeretlen hajlamosság marad vissza e munka megismétlésére s ez a gyakorlat.

Említettük, hogy a munka közé ékelt szünetek kiegyenlítik a beállt kifáradás hatásait. De miként azt kísérletek is bizonyítják, a szünet egyúttal a lendületre és a gyakorlatra is hat, melyek túlságos hosszú szünetek alatt szintén megfogynak. Így pl. egyórai összeadásnál 5 percnyi szünetnek csekély, de kedvező, egy negyedórai szünetnek határozottan kedvezőtlen hatása mutatkozott. Már 2 órai munka után az $\frac{1}{4}$ órai szünet kedvezően hatott. *Fontosnak látszik tehát, hogy a munkaszüneteket időpontjukra és tartalmukra nézve úgy választssuk meg, hogy azok csak a már tényleg beállott kifáradást csökkentsék, de ne gyengítsék egyszersmind a megszerzett gyakorlatot is.* A fáradékonyság különben — s ezt el ne feledjük — felette egyéni dolog, különböző egyéneknél különböző, de egy egyénnél is különböző elmemunkával szemben különféle.

Érdekes vizsgálatokat végzett Weygandt az iránt, vajjon *minő befolyása van a kifáradásra a munka megváltoztatásának, tehát a változatoságnak?* Lényegileg ez a munka minőségétől látszik függeni, így ha a fáradás szakában a munkát másfajta, de nehezebb munkával váltjuk fel, az eredmény még rosszabb lesz, ha pedig könnyebb munkával, az eredmény javul, de csak ideiglenesen s csak bizonyos határokon belül. Szóval a kifáradást a változatoság magában nem paralizálja.

S minő hatás áll be, ha az elmemunkát izommunkával váltjuk fel? Bettmann vizsgálatai szerint úgy az egyórai összeadás elmemunkája, mint a kétórai gyaloglás izommunkája a szellemi munkabírási csökkenését eredményezte. Még pedig az elme benuultsága általában véve nagyobb volt a testi, mint a szellemi munka után. Az izommunka tehát, vagyis tornázás, séta, a mennyiben testi kifáradásra vezet, nem tekinthető pihe-

nésnek, mert szellemi kifáradást is eredményez s így tanórák tornaórák után nem tekinthetők célszerűeknek.

Ugyanezen eljárásokkal vizsgálták meg többek között a *szeszese italoknak az elmeműködésekre gyakorolt hatását*. A vizsgálatok egyértelműen oda mutatnak, hogy kezdeti, gyorsan szűnő izgató, tehát könnyítő hatás után csakhamar beáll már csekélyebb szeszadagoknál is ($1/2$ liter bor, 1 liter sör, igen sokaknál csekélyebb adagokra is) a felfogás, képzettársítás és emlékezés 25—40⁰/₀-nyi megcsökkenése. Ha pedig a szeszfelvétel több napon át folyik, akkor a hatás nemcsak az egyes adagok hatásának felel meg, hanem halmozódik, tehát az előző adagok hatása utóbb is közrejátsszik. Nagyobb szeszfelvétel (pl. $1/2$ liter liter bor, 3 liter sör) hatása az elmeképesség számszerint kimutatható csökkenésében még a szeszfelvétel megszüntetése után több napon át kimutatható.

A folytatólagos módszerek, egyszerűségük folytán, a pedagógusnak szinte kínálkoznak a fentiekhez hasonló, pedagógiai tekintetben szerfelett fontos kérdések eldöntésére s kívánatos volna, hogy e tekintetben ne engedjük át a munkát és a babért kizárólag a németeknek és más idegen nemzeteknek.

E vizsgálatokat nagyobb számu egyénen, pl. az osztály egy részén, egyszerre is végezhetjük s kellő óvatosság s gyakorlat mellett ily módon csakhamar megismerhetjük a nagy kitartású, munkabíró s egyúttal az önhibájukon kívül csekély munkaképességű, mert kórosan fáradékony, figyelmük tartós beállítására képtelen tanulókat is. Hogy ez igen sok akaratlan igazságtalanságtól óvna meg a tanítót, az több, mint valószínű.

Minden esetre meg kell jegyeznünk legalább azt, hogy a kifáradás rendszerint lelkünknek nem kóros jelensége, hanem élettani folyamat, mely a munka beálltával meginduló energiafogyasztással egyidejűleg beáll, melyet azonban a lendület s a gyakorlékonyság hosszú ideig kiegyenlít, legyőz s mely alkalmas időkben beiktatott, nem túl hosszú szünetek után nagyobb fokain is megszüntethető. A fáradékonyság azonban ugyanolyan egyéni tulajdonság, mint a szellemi képességek, tehát nagy ingadozásokat mutat s különösen nem szabad megfélekednünk a külsőleg gyakran egészségeseknek látszó, szellemileg mégis kórosan fáradékony egyénekről, kik rendszerint a vérszegények, ideggyengék sorából kerülnek ki s fáradékonyosságuk mellett okosak, tanulékonnyak lehetnek, mi által a figyelem tartós beállítására ugyancsak képtelen u. n. gyengeelméjű egyénektől könnyen megkülönböztethetők.

Ranschburg dr. pl. 3 egyénnel végeztetett összedást Kraepelin-féle fűzetekkel egy fél órán át. Az 5—5 percnyi időértékek a következők voltak: 2—2 számjegy összedásara esett

	A egyénnél	B-nél	C-nél
az I. 5 percben	6430	8920	5680
a II. » »	587»	879»	584»
a III. » »	563»	813»	605»
a IV. » »	574»	754»	634»
az V. » »	569»	759»	711»
a VI. » »	551»	783»	765»

A egyénnél kezdettől fogva mutatkozik a gyakorlékonyság, az időtartamok a 2-ik és 3-ik 5 percben rövidülnek, a 4-ik időszakban áll be a kis kezdeti csökkenés, melyről fentebb szólottunk s melyet csakhamar a lendület felülkerekedése s az időtartamok további fokozatos rövidítése követ. A fél óra végén a kifáradásnak még nyoma sem mutatkozik. B egyénnél a 4-ik és 5-ik ötpercben kezd túlsúlyra vergődni a fáradás a gyakorlat felett s kezdődik a görbének leszálló vége. C egyénnél pedig, kimerült idegrendszerénél fogva, már a görbe kezdettől fogva a fáradás állapotát mutatja, az egy műveletre szükségelt időtartam kezdettől fogva 5—5 percenkint növekedik, lendületről, gyakorlékonyságról szó sincs. Ugyanilyen görbéket kaphatunk teljesen egészséges egyéneknél is, ha már kimerült állapotban fognak a munkához.

A felfogásnak és képzettársításnak illetően, folytatódagos módszerekkel történő vizsgálatát a kurzuson tömeges együttes kísérlet alakjában mindannyian önmagunkon végeztük, midőn is a hallgatóság egyik fele Kraepelin-féle füzetek felhasználásával összeadási, a másik fele latin szövegű egyenlő nyomtatású könyvekből betűszámlálási műveleteket végzett 20 percen át; 5 percenkint egy jelző óra csendülése figyelmeztetett a megbeszélte jelzés bejegyzésére. Az utólag többünk által kiszámított eredmények szinte egyértelműleg oly irányú munkagörbét mutattak, melynél kezdetben nagyon rövid időn át a lendület hatása mutatkozott, melyet csakhamar a kifáradás hatása győzött le. Ez az eredmény teljesen megelégt a kísérletet megelőző 4 órai szinte szakadatlan figyelemmegfeszítésnek (Pauer 2 órai s utána Ranschburg 2 órai előadása), vagyis többé-kevésbé fáradt állapotunknak.

* * *

Ez előadáson bemutatta Ranschburg a *Mosso-féle ergograph*-ot is, melynek segélyével az akaratlagos működéseknek pontosabb vizsgálata történik. E készülék a vizsgált egyén alkarjának egy állásban való megerősítésére szolgáló ferde fémlap, melyen csatok vannak a kar lekötésére s két beállítható fémhüvely a mutató és gyűrűs ujj lefogására. A mozgatható középujra külön fémhüvely jó, melynek kampójáról zsinog vezet csigán keresztül egy függő, módosítható súlyhoz, melyet tehát a középujj hajlításával emelünk, feszülésével visszabocsátunk eredeti helyzetébe. A zsinog mozgásával együtt mozog a készülék másik része, az írókar is, mely mozgását egy kormozott forgó hengerre (*kymographion*) írja fel meredek hullámok alakjában. Minél nagyobb volt a végzett izommozgás, annál magasabb a hullám, tehát az ujjhajlító izom kifáradása, az ütemben végzett mozgások fokozatos gyengülése, a felrajzolt hullámok magasságának fokozatos csökkenésében mutatkozik. Az izomerőnek növekedésével pedig nő a hullámmagasság is. Egyazon egyénre nézve rendszerint jellegzetes alakulatú a fáradási munkagörbéje. Koch és Kraepelin szerint a psychikus dispozició, valamint a gyakorlat inkább az emelések (és hullámok) számára, az izomkifáradás azok terjedelmére (magasságára) bír befolyással.

Függelék.

A Weber-féle psycho-physikai alaptörvény és ennek egyszerű optikai demonstrálása. (Demonstráltak a délutáni gyakorlatokon.)

Az érzetek mérésére módszer vagy készülék nincs. De mégis megpróbálhatjuk azok intenzitását viszonyba hozni az azokat előidéző ingernek intenzitásával, mely utóbbi fizikai módszerekkel mérhető. Még pedig ilyenkor az érzetintenzitás mértékéül azt az érzetet vehetjük, mely egy előbbi érzettől fokozatára nézve éppen, hogy megkülönböztethető (különbségérzet). Tehát alapul véve ismert erejű fizikai (pl. fény- vagy nyomási-) ingert s az ezáltal előidézett érzetet, addig fokozzuk a külső ingert, míg az általa előidézett érzetet az előbbtől éppen, hogy különbözének fogjuk fel. Az a legkisebb súly pl., mely éppen, hogy nyomásérzetet okoz a tenyéren, 2 mg. Ha tenyerünkre 1 fontot teszünk s ehhez 2 mg-ot adunk, nem érzünk különbséget az 1 font által okozott nyomásérzethez képest, sőt 10, 20, 50, sőt 100 grot adva is hozzá, az esetek nagyobb számában nem érzünk különbségérzetet. Tehát az ingernek abszolút megváltozása nem hoz még létre különbségérzetet, nem változtatja meg tehát egyúttal az érzetet is. Egész 160 grig kell az 1 fonthoz hozzáadnunk, hogy biztos különbségérzet álljon be, vagyis az 1 fonthoz $\frac{1}{3}$ fontot kell hozzáadnunk. Ha pedig most 2 fontot veszünk, ehhez hiába adunk $\frac{1}{3}$ fontot is, nem áll be a különbségérzet, csakis akkor, ha a 2 fonthoz $\frac{2}{3}$ fontot adunk és így tovább, 3 fonthoz 1 egész fontot, 4 fonthoz $\frac{4}{3}$ fontot kellene adnunk, hogy a nyomásban különbséget érezzünk. Tehát az érzet nagyságára, intenzitására az abszolút ingerváltozás közömbös; csakis a relatív ingerváltozás a döntő, mely relatív változás, az u. n. relatív különbségküszöb, úgy látjuk állandó. Ezt a törvényt Weber fedezte fel s ebből vezette le a psycho-physika atyja, Fechner, az ő psycho-physikai alaptörvényét, mely szerint az érzet egyenesen arányos az előidéző inger logaritmushoz. Ez utóbbi törvénynek feltétele, hogy Fechnerrel mi is elismerjük, miszerint a különbségérzet, mely támad, ha 1 fonthoz $\frac{1}{3}$ fontot, 2 fonthoz $\frac{2}{3}$ fontot és így tovább hozzáadunk, mindig egy és ugyanaz.

Már most a Weber-féle törvénynek első részét, hogy t. i. nem az abszolút, hanem a relatív ingerváltozás a döntő, mely törvény így nagyon elvontan hangzik, felette egyszerű módon megvilágosíthatjuk a tanuló előtt a következő elemi kísérlettel. Ha a világos tanteremben a faltól egy méternyire gyufát gyújtunk, daczára, hogy a fényinger intenzitása ezzel meggyarapodott, a falon semmiféle fényváltozást nem észlelünk. Közelebb, mind közelebb, pár cmnyi közelbe kell a gyufát hoznunk a falhoz, hogy annak világosságában, illetőleg az arról nyert fényérzetünkben fokozati változás álljon be. Tehát a fénynek abszolút szaporodása nem, hanem csakis egy bizonyos, relatív megváltozása hozott létre különbségérzetet.

Hogy ez a relatív különbségi küszöb állandó, ennek elemi bizonyítására a következő kísérlet szolgál. Egy kartonlap előtt lapos, tengelye körül forgatható fapálca áll. Ha az elsötétített teremben 2 egyforma erejű gyertyát gyújtunk s azokat a kartonlaptól különböző távol-

ban helyezük el, két árnyékot kapunk a karton előtt álló lécről, melyek szélességét a lécz forгатása által egyformává alakíthatjuk. Ha mostan az egyik gyertyát p. o. 20 cm. távolban helyezük el s a másik gyertyával p. o. 3 méter távolba megyünk, csak az első gyerta ad árnyékot, a második nem. Vagyis a távolabbi gyertya által előidézett fény-szaporulat nem elégséges, hogy annak hiányát árnyék gyanánt érzékeljük. Közelebb kell jönnünk, még pedig átlagos normális látóképesség-nél átlag éppen 2 méternyi távolba, hogy a második gyertya is adjon egy éppen hogy észrevehető árnyékot. S ha most a közeli gyertyát 30 cmnyi távolban helyezük el, a távolabbi gyertyát átlag éppen 3 méternyire vihetjük s e távolból éppen még megkülönböztethető 2-ik árnyékot kapjuk a lécnél. A különbségküszöb tehát állandó s a második alkalommal nyert árnyék látszólag teljesen azt az érzetet okozza, mint az első.

Ez a kísérlet, bár éppen nem pontos, mégis igen szépen világítja meg a törvényt, könnyen demonstrálható s belevezeti a tanulót a kísérletezésbe, a tapasztaltakon való gondolkodásba.

Hogy a Weber-Fechner-féle törvény csak bizonyos közepes ingerintenzitásokra nézve áll s hogy mi ennek az értelmezése, az nem tarthatik e demonstrációk keretébe.

* * *

Az előadások befejeztével *Huzják* Lukács hallgatótársunk lelkes búcsúbeszédet intézett az előadóhoz, melyben a hallgatóság legfőbb halját tolmácsolta.

Az előadó a jelen voltak zajos éljenzése között kijelentette, hogy örömmel teljesítette munkáját, mert segítette őt hallgatóságának érdeklődése, a mit annál is többre becsül, mert felette rövid idő alatt kell a kurzus hallgatóinak igen sok és nehéz dolgot hallgatnia és asszimilálnia. Előadó eddig tartózkodott az elméleti magyarázatoktól, most azonban figyelmeztet álláspontjára, mely a tiszta psycho-physikai parallellismus. A psycho-physika, bár keresi a lelki állapotoknak megfelelő testéleti folyamatokat s kutatja a fizikai törvényeket, melyek ezeket kormányozzák s bár fel is veszi, hogy a lelki tények egész sorozatának agykérgi folyamatok sorozata felel meg, nem tévesztendő össze a materialismussal, mely metaphysikai álláspontból indul ki. A psycho-physika tapasztalati tudomány, mely nem írta a lelki és testi lények sorozatai között fennálló kapcsolat természetét, hanem e kapcsolatot úgy veszi, a mint az az észleléskor mutatkozik, tehát tudatbeli, lelki és külső, fizikai tények parallel sorozatának. Törvényei kutatásánál mint a puszta észlelésnél megbízhatóbb eszközt igénybe veszi a kísérletet is, tehát a kísérleti psychológiát, mely azonban a tiszta tapasztalati psychológiának is értékes segédeszköze. Újból köszöni hallgatói lelkes kitartását, melyből saját buzgalmát merítette s meg van győződve, hogy hálás talajba vetett.

Összeállította: *Karoliny Mihály.*

A népoktatási intézetek tanítóinak képesítő vizsgálatai Poroszországban.¹

Miként a múltkor is említém, a porosz közoktatási kormány ez év július havában a tanítóképzők részére kiadott új tantervvel egyidejűleg új vizsgálati szabályzatokat is léptetett életbe, melyekkel egyrészt a tanító szemináriumokba való felvételt, másrészt a nép- és középiskolai tanítói (Mittelschullehrer) oklevél elnyerését s az ugynevezett rektori képesítést szabályozta. Ezen új vizsgálati rendben a mellett, hogy az eddiginél magasabb követelményeket támasztottak, a liberálisabb eljárással a vizsgálatot meg is könnyítették.

1872. okt. 15-ikén léptették életbe az eddig érvényben volt vizsgálati szabályzatokat. Ekkor a szemináriumok tantervének megállapításával egyidejűleg szabályozták a szemináriumba való felvételt, a szemináriumi növendékek elbocsátási vizsgálatának tárgyait és eljárásait, a néptanítók képesítő vizsgálatát és még a középiskolai tanítói és rektori vizsgálatokat, mint olyanokat, melyekre okleveles tanítók bocsáthatók azon célból, hogy magasabb népoktatási intézetekben való tanításra és nagyobb népiskolák és más népoktatási intézeteknek igazgatói minőségben való vezetésére valamint a kerületi tanfelügyelői hivatal elnyerésére a szükséges kvalifikációt megszerezzék. Most is megmaradtak ezen vizsgálatok és az új szabályzatok most is lehetővé teszik a tanítóknak, hogy magán uton készülve magasabb kvalifikációt szerezzenek. Hogy ez mennyiben liberális eljárás és hogy az autodidaxisra ily nagy mértékben való utalás mennyiben előnyös, vagy mennyiben hátrányos; vagy hogy a tanítók tanítói működése a folytonos újabb és újabb vizsgálatokra való előkészülés miatt mennyit veszít vagy nyer, azt itt nem kívánom tárgyalni s csupán a vizsgálati szabályzatok ismeretése lévén célom, a következőkben az eddig érvényben volt s az új szabályzatok közötti lényegesebb eltéréseket s ezzel együtt az új szabályzatok fontosabb alapelveit kívánom ismertetni.

A tanítóképző-intézetek felvételi vizsgálata.

A tanító szemináriumokba az 1872-ben kiadott szabályzat szerint felvételi vizsgálat alapján történt a felvétel. Felvételi vizsgálatra bocsátották azokat, kik a vizsgálat előtt a szeminárium igazgatójánál jelentkeztek s hitelesen igazolták, hogy 17-ik évüket betöltötték, de még 24 évesek nincsenek, himlő ellen be vannak oltva, szüleik a szemináriumi évek alatt őket eltartani hajlandók és képesek s végül, ha közvetlenül valamely iskolából léptek át, iskolai bizonyítvánnyal, ha pedig nem, akkor hatósági bizonyítvánnyal igazolták, hogy erkölcsi magaviseletük kifogástalan volt. A felvételi vizsgálatra való bocsátásnál azonban a vizsgálatot tevők előképzettsége nem volt fontos; vizsgálatra bocsát-

¹ Felolvasta szerző a választmány november 25-iki ülésén. Az első felolvasás a porosz tantervről szólt. L. a M. Tanítóképző 1901. évi dec. füzetét.

tattak a népiskola és középiskola, valamint gymnasium vagy reáliskola volt növendékei szintűgy, mint azok, kik preparandiában, vagy magán-uton készültek a felvételi vizsgálatra.

A vizsgáló-bizottságot a tartományi iskolatanács (Provinzial-Schul-kollegium) egyik biztosának elnökle alatt a szeminárium tanítótěstülete alkotta. A kerületi tanfelügyelő és a preparandiák tanítói a vizsgálaton jelen lehettek.

A vizsgálat két részből állott: írásbeli és szóbeli vizsgálatból s itt minden szemináriumi tanító azon tárgyból vizsgált, melyet a szemináriumban tanít. Kívánatos, hogy a vizsgálat a teljes bizottság előtt folyjék le, meg volt azonban engedve, hogy a vizsgálandók számához képest, a vizsgáló bizottság kisebb albizottságokra oszolja, esetleg minden vizsgáló tanító egymagában is megejtheti saját tárgyából a vizsgálatot. Azon jelölt azonban, kinek képességei felől a vizsgálók eltérő nézetek voltak, azon tárgyából, melyekből felelete nem volt kielégítő, a teljes vizsgáló bizottság előtt újra megvizsgáltattatott.

A vizsgálat tárgyai voltak a vallás, német nyelv, számtan és mértan, zene, földrajz, természettudományok, történelem, írás, rajz és torna. A szabályzat felsorolja valamennyi tárgy vizsgálati anyagát.

A vizsgálaton megbukottnak tekinthették azt, ki 1. az írásbeli vizsgálaton az összes tárgyból nem tudott eredményt felmutatni, 2. a szóbeli vizsgálaton a fő tárgyak valamelyikéből (valamennyi, az írás, rajz és torna kivételével) nem felelt meg. A zenéből nyert elégtelen osztályzatot azonban csak akkor vették itt figyelembe, ha a zenei ismeretek hiánya nem esett a jelölt rossz hallásából. Az orgonálásban való járatlanság miatt a felvételt nem volt szabad megtagadni.

Jogában állott azonban a bizottságnak a megbukottat is felvenni, ha meggyőződött arról, hogy a vizsgát tevő hiányos ismereteit majd későbbi tanulmányai közben kiegészítheti.

A szemináriumba való felvételtől véglegesen csak az intézeti orvos felülvizsgálata után határoztak.

Ezen szabályzat intézkedései az új felvételi vizsgálati szabályzatban kevésbé változtak meg; a változás csak annyiból áll, hogy a preparandiák számára kiadott új tanterv a vizsgálat anyagát szükségképen megváltoztatta és a már most általánosan életbe léptetett tanterv az állami és városi preparandiák elbocsátó vizsgálatát egyenlő értékűvé tette a szemináriumok felvételi vizsgálatával.

Ennél fogva megszűnt az, hogy minden jelentkezőtől felvételi vizsgálatot kívánnak, hanem az állami, vagy városi preparandiák elbocsátó bizonyítványa a szemináriumba való felvételre jogosítván, csupán azok tartoznak felvételi vizsgálatot tenni, kik ily bizonyítványt nem tudnak felmutatni.

A vizsgálat tárgya is megváltozott, az írásbeli vizsgálaton ugyanis már nem kell minden tárgyból feladott kérdésre felelni és e mellett egy nagyobb tételt kidolgozni, hanem a vallás, történelem, földrajz és természettudományok köréből egy-egy tétel dolgozandó ki. A szóbeli vizsgálat tárgyai a preparandia tárgyai és mindenikből annyit kívánnak, a mennyit a preparandiában tanítanak.

Uj vizsgálati tárgyként szerepel a szemináriumi felvételi vizsgálaton az idegen nyelv, melyből az írásbeli vizsgálaton rövid német fordítás készítendő.

A vizsgálati eljárás is módosult némileg, a mennyiben az új vizsgálati szabályzat szerint egy-egy tárgy vizsgálatán a bizottságból legalább két tagnak kell jelen lennie és a vizsgálat összes tárgyai közül egy az egész bizottság jelenlétében vizsgálandó.

Változatlan maradt a bizottság az a régi joga, hogy ha a vizsgálatot tevő némely tárgyból nem felelt meg, a vizsgálatot akkor is elfogadhassa. A zenei tárgyakra a régi szabályzat határozatai érvényben maradtak.

A tanítóképző-intézetek elbocsátó vizsgálatára.

A szeminárium elbocsátó vizsgálatára, illetőleg az első tanítóvizsgálatra bocsátható minden tanítónövendék, ki a szemináriumot szabályszerűen elvégezte és minden 20 éves egyén, ki idejében jelentkezett és testi épiségét és kifogástalan erkölcsi magaviseletét hatósági bizonyítványokkal igazolja. E vizsgálat sikeres kiállása után jogosítva van a tanítójelölt egy népiskolai tanítói állást ideiglenesen betölteni.

A vizsgáló bizottság tagjai a tartományi iskolatanács egyik kiküldött biztosának elnöklete alatt: azon kerület politikai kormányzóságának egyik kiküldöttje, melyben a tanítóképző van és a szeminárium igazgatója s rendes tanítói. A kerületi tanfelügyelők a vizsgálaton jelen lehetnek, sőt a bizottság elnöke ezt másoknak is megengedheti.

Azok, kik a szemináriumot nem végezték, tartoznak saját készítésű rajzokat és íráslapokat bemutatni.

A vizsgálat 3 részből áll, u. m. írásbeli, szóbeli és gyakorlati vizsgálatból.

Az írásbeli vizsgálaton kidolgozandó egy tétel a nevelés és oktatásból, vagy a pedagogia történetéből; egy-egy tétel a vallásból és a történelemből; és fordítás egy idegen nyelvből németre. Azok, kik az orgonálás és összhangzattanból kívánnak képesítést, tartoznak egy chorált kidolgozni. Magánuton készülők azonban ezeken kívül a mennyiség-, természettudományok- és földrajzból is tesznek írásbeli vizsgálatot.

Az eddigi szabályzat szerint az írásbeli vizsgálaton kidolgozandó volt egy tétel a nevelés- és oktatásból, vagy a német nyelv tanításának módszeréből, egy a vallásból, három feladat a számtan- és mértanból, egy-egy tétel a történelemből, természettudományokból és földrajzból, végül a fakultatív idegen nyelvből képesítést szerezni akarók pedig ezenkívül a német nyelvről az idegen nyelvre fordítást készítettek. Az összhangzattanból ugyanolyan feladatot készítettek, mint a minőt az új szabályzat előír, de csak azok, kik magokat e tárgyból és az orgonálásból képesíttetni kívánták.

Az írásbeli vizsgálatok után tartják a gyakorlati vizsgálatot, midőn minden jelölt a népiskola valamely tárgyából próbatanítást tart, melyről írásbeli tervezetet is kell készítenie. A tételt két nappal a vizsgálat előtt adják ki.

A szóbeli vizsgálat tárgyai a szemináriumi növendékekre nézve: a pedagógia, vallástan, német nyelv, történelem és idegen nyelv, valamint az összes népiskolai tárgyak részletes módszertana. Olyanok azonban, kik a középső évfolyamon a természettudományokból, vagy a földrajzból elégtelen osztályzatot kaptak, ezekből is tesznek szóbeli vizsgálatot. Magánuton készült jelöltek a szemináriumban tanított összes tárgyakból vizsgálandók meg. Az izraelita vallástan nem tárgya a vizsgálatnak.

Az eddigi szabályzat nem tett különbséget a tanító-növendékek és a magánuton készülők között, hanem mindenki kivétel nélkül, a szeminárium összes tárgyaiból tett szóbeli vizsgálatot.

Azon tanító-növendékek, kik az írásbeli vizsgálatot minden tárgyból kiváló eredménnyel tették le, a szóbeli vizsgálat alól felmentettek, sőt joga van a vizsgáló bizottságnak egyeseket egyes tárgyak szóbeli vizsgálata alól is felmenteni, ha ezen tárgyakból az illető jelöltnek az írásbeli vizsgálat igen jól sikerült. Ezen kedvezmény nem terjeszthető ki a magánuton készülőkre, kik kivétel nélkül minden tárgyból tesznek szóbeli vizsgálatot.

Eddig jogositva volt a vizsgáló bizottság bárkit, tehát a magánuton készülőket is; az egész szóbeli vizsgálat, vagy annak némely tárgyai alól felmenteni.

Az írásbeli vizsgálatok eredménye a szóbeli vizsgálatra való bocsátásra nincs kihatással. A végeredményt a bizottság az összes vizsgálatok után állapítja meg. Azok, kik a pedagógiából vagy vallástanból, akár a német nyelvből vagy történelemből elégtelen osztályzatot kaptak, visszavetettek; a magánuton készülők pedig akkor is, ha a mennyiség-
tanból nem feleltek meg.

Az eddigi szabályzat szerint sikertelen volt a vizsgálat, ha a jelölt a vallástanból, vagy német nyelvből, vagy a számtanból nyert elégtelen osztályzatot és akkor is, ha többi tárgyak (pedagógia, ének, rajz, írás, történelem, mennyiség-
tan, mértan vagy természettudományok) közül háromból nem sikerült a vizsgálat.

Az elbocsátó vizsgálatról minden jelölt bizonyítványt kap, melybe az írásbeli, szóbeli és gyakorlati vizsgálatok eredményei tárgyanként, valamint a szorgalomra és magaviseletre vonatkozó érdemjegyek bevezettetnek. Szemináriumi növendékeknél a földrajz-, természettudományok- és mennyiség-
tanból, ha a két elsőből az elbocsátási vizsgán nem vizsgáltattak meg, azon érdemjegyek vezetettek be, melyeket e tárgyakból a középső évfolyamon nyertek.

Az új szabályzat az elbocsátó vizsgálaton követendő eljárást is módosította. Eddig a szóbeli vizsgálat a teljes vizsgáló bizottság előtt folyt le és a kérdések megválasztásánál arra kellett törekedni, hogy a jelölt ezeket hosszabb összefüggő felelettel fejtse meg. Az új szabályzat lehetővé teszi, hogy a bizottsági elnök belátása szerint a bizottság alosztályokat alakíthasson, kikötvén azonban, hogy háromnál kevesebb számú bizottsági tag ily albizottságot már nem alkothat; a vizsgálás módját illetőleg pedig megengedi, hogy a vizsgálatot tevőhöz intézett kérdések olyanok is lehetnek, melyekre néhány szóval meg lehet felelni.

Általában jellemzi e szabályzatot, hogy a poroszok a szemináriumí elbocsátó vizsgálaton az eljárás egyszerűsítésére és különösen a tanítói növendékeket illetőleg a vizsgálatnak lehető megkönnyítésére törekedtek, Bár tagadhatlan, hogy a vizsgálati tárgyak számanak redukálása az egyes tárgyakból behatóbb megvizsgáltatást fog okozni.

A néptanítók második vizsgálata (szakvizsgálat).

A tanítóképző elbocsátó vizsgálatának sikeres kiállításáról szóló bizonyítvány feljogosítja birtokosát, hogy néptanítói állást ideiglenesen elfoglalhasson, állásában való véglegesítésre, vagy az abban való meg-hagyásra azonban csak akkor számíthat a porosz tanító, ha a tanítói szakvizsgálatot sikeresen letette. A szakvizsgálatra a tanító a szeminárium elbocsátó bizonyítványa és legalább két évi néptanítói működés alapján jelentkezhetik; a ki azonban öt évi tanítói működés után sem tette le a második tanítói vizsgálatot, az nemcsak a vizsgálatra való jelentkezés jogát, hanem tanítói állását is elveszíti.

E vizsgálat tisztán pedagógiai szakjellegű. Megtörtént ugyan eddig, hogy a szakvizsgálaton, ha a jelölt némely tárgyakban járatlannak mutatkozott, a pedagógiai tárgyakon kívül ezen tárgyak anyagából is megvizsgálták; az új szabályzatot életbe léptető miniszteri rendelet azonban ezt egyszersmindenkorra megszünteti avval, hogy egyrészt hangsúlyozza, hogy a második tanítói vizsgálat tisztán szakvizsgálat s másrészt kijelenti, hogy ezen vizsgálat semmi tekintetben sem lehet a képzőintézeti elbocsátó vizsgálatnak ismétlése.

Tanítói szakvizsgálatot minden évben minden tanítóképző-intézetben tartanak. A vizsgálat idejét idejében közzé teszik és minden tanító, ki e vizsgálatot letenni kívánja, tartozik nyolc héttel előbb a vizsgálatra a kerületi tanfelügyelő útján jelentkezni. A jelentkezés azonban csak azon szemináriumok egyikénél történhetik, melyek azon kerületben vannak, a hol a tanító ideiglenesen működik. A jelentkezés alkalmával a tanító bejelenti, hogy mely tárgyak tanításával foglalkozott és mely osztályokban tanított; a pedagógiai tárgyak melyikében képezte magát tovább különösen és melyik pedagógiai munkát tanulmányozta behatóban. A kerületi tanfelügyelő a tanító jelentése mellett felvilágosításokat ad a tanító iskolai működéséről és az illető tanító iskolájában tett leg-utolsó vizsgálatáról szóló jelentését másolatban mellékel. Ezek alapján azután javaslatot tesz arra nézve, hogy a jelentkező tanítót a vizsgálatra bocsáthatónak véli-e, vagy sem. A kerületi kormányzóság a tanfelügyelő jelentése alapján dönt azután a vizsgálatra való bocsátást illetőleg. Ha a jelentkező tanítónak a vizsgálat letételét nem engedik meg, úgy ezt, valamint annak okait a tanítóval közlik. A végleges döntés előtt azonban jogában áll a kormányzóságnak a tanítót a tanfelügyelő részéről ellene tett jelentésekre nézve kihallgatni és csak ezen kihallgatás alapján végérvényesen határozni. Végre eljut a vizsgálatra bocsátottak jelentkezése a tartományi iskolatanácshoz, mely azután a jelentkező óhajtásának lehető figyelembevételével kijelöli azon szemináriumot, melynél az

illető tanító vizsgálata megtartandó lesz és behívja a jelentkezőt a vizsgálatra.

A vizsgáló bizottság összeállítása itt is ugyanolyan, mint az első vizsgálaton. A kerületi tanfelügyelők itt is jelen lehetnek a vizsgálaton.

A vizsgálat három részből áll: írásbeli, gyakorlati és szóbeli vizsgálatból.

Az írásbeli vizsgálat tárgya egy a pedagógia köréből kitűzött tétel, melynek kidolgozására négy órai idő esik. A tételt a képzőintézet pedagógiai tanítójának javaslata alapján a vizsgálat elnöke tűzi ki. Az írásbeli vizsgálaton a felügyeletet a vizsgáló bizottság egyik tagja teljesíti.

A gyakorlati tanítás tételét úgy állapítják meg, hogy lehetőleg figyelembe veszik azon tárgyakat és osztályokat, melyeket és melyekben a vizsgálatot tevő tanító eddig tanított. A próbatanítás tételét a tanítás előtti napon adják ki a tanítónak.

A szóbeli vizsgálat tárgya a pedagógia. Ennek keretében megvizsgálatnak a jelöltek a nevelés és oktatástanból, a pedagógia történetéből és az iskolai szervezettanból. A vizsgálat célja az, hogy megállapíttassék, képes-e a jelölt a pszichológiai törvények alapján tanítani és nevelni; ismeri-e a porosz népiskola fejlődésének történetét, szerzett-e gyakorlati működése alatt tapasztalatokat az iskolai szervezet köréből és járatos-e ama tanügyi rendeletek és intézkedésekben, melyek azon kerületben érvényesek, melyben működik.

Ezután megvizsgálják, mennyire tanulmányozta azon pedagógiai munkát, melylyel állítása szerint behatóbban foglalkozott és ismeri-e azon egyéneket és munkákat, a kik és a melyek a pedagógia különböző ágainak fejlődésében közrehatottak.

A módszertani vizsgálat kiterjedhet az összes népiskolai tárgyra, elengedhetetlen azonban, hogy a jelölt legalább három tárgy részletes módszertanából megvizsgáltassék, mely tárgyak közül kettő a vallástan, német nyelv, számtan vagy történelem lehet, a harmadik pedig egy tetszés szerint választott más tárgya a népiskolai tanításnak. A tárgyak megválasztásánál különben tekintetbe veendőek egyrészt az illető jelölt szemináriumi elbocsátási bizonyítványa szerint, másrészt a tanfelügyelők iskolalátogatásai alkalmával beküldött jelentések szerint, azon tárgyak, melyekből a vizsgálatot tevő a tanítóképzőben, akár tanítói működése közben kevés eredményt tudott felmutatni.

Ha a jelölt a vizsgálatot sikeresen kiállotta, bizonyítványt kap, mely őt egy tanítói állásnak végleges minőségben való betöltésére jogosítja. Sikertelen a vizsgálat, ha a jelölt a pedagógiából, vagy két népiskolai tárgy módszertanából nem tud kielégítően megfelelni, vagy ha próbatanítása nem sikerül. Ha azonban a kerületi tanfelügyelőnek beküldött jelentése szerint a vizsgálatot tevő a gyakorlati tanítás terén kiváló működést fejt ki, akkor, azon esetben, ha a vizsgálaton próbatanítása nem sikerülne, egy másik tanítás megtartására kaphat engedélyt s csak ennek nem sikerülte esetén fog visszavetetni.

A vizsgálat megismétlése különben csak egy félév eltelte után történhetik.

Ezen új szabályzat a régivel szemben lényeges eltéréseket mutat. Már a vizsgálatra való bocsátás is nagyobb körültekintéssel történik. Azon körülmény, hogy a tanfelügyelő jelentése alapján döntenek, egyrészt azt a kötelességet rójják a tanfelügyelőre, hogy kénytelen mintegy folytatni a szemináriumi képzést, a fiatal tanítókkal gyakrabban és utbaigazítólá foglalkozni, másrészt ösztönzőleg hat az ideiglenes alkalmazott tanítóra, hogy ismereteit gyarapítsa s különösen a gyakorlati tanításra több gondot fordítson. Az igazság kipuhatólását is lehetővé teszi e szabályzat, midőn utasítja a hatóságokat, hogy a tanfelügyelő részéről történt rossz minősítés esetén a bevádolt tanítót is hallgassák ki és a vizsgálatról való esetleges visszautasítás okait is közölgék vele.

A tanító egyéni hajlamainak is tág teret enged ez új szabályzat, mikor saját elhatározására bízza, hogy a tanítás mely ágával, a pedagógia mely részével és mely pedagógiai mű behatóbb tanulmányozásával kíván kiváltképen foglalkozni.

A vizsgálatot megkönnyítik azon intézkedések, hogy a próbatanítás eredménye nincs esetlegességektől függővé téve, a mennyiben tárgyat azon tárgyak köréből veszi, mely tárgyak tanításával az illető tanító az iskolában tényleg foglalkozott, továbbá a tanítónak nem kell ezután, mint eddig, rajzlapokat és íráslapokat készíteni a vizsgálatra, nem kell külön kézi munkálatot bemutatni és az írásbeli vizsgálat nem három tárgyból teendő, hanem csak egy pedagógiai tétel dolgozandó ki.

A szóbeli vizsgálat következményei azonban magasabbak, mint voltak, mert terjedelmesebb pedagógiai ismereteket és behatóbb tanulmányokat kívánnak most, mint eddig.

Középiskolai tanítóképesítő vizsgálat¹

Azok, kik a porosz «Mittelschule»-ban, vagy felsőbb leányiskolában tanítókul alkalmaztatni kívánnak, kötelesek az ezen iskolákban való tanításra képesítő vizsgálatot letenni. Okleveles gimnáziumi vagy reáliskolai tanítók ezen vizsgálat alól fel vannak mentve.

A vizsgálatra jelentkezhetnek néptanítók, kik mindkét tanítói vizsgálatot sikeresen kiállották, róm. katolikus és evangélikus lelkészek, továbbá theológusok és felsőbb iskolai tanítójelöltek; ez utóbbiak azonban tartoznak igazolni, hogy az érettségi vizsgálat letévése után legalább három évig a megfelelő egyetemi tanulmányokkal sikeresen foglalkoztak.

Minden kerületben évenként vizsgáló bizottság alakul meg, mely előtt e képesítő vizsgálat lehetendő. A vizsgáló bizottság tagjait a kerületi főnök nevezi ki egy évre úgy, hogy a bizottság elnökéül a tartományi iskolatanács egyik tagját a vizsgáló bizottság tagjaiúl pedig 4—6-ot az illető kerületben működő tanügyi tisztviselők és felsőbb iskolai tanítók közül nevez ki, azon tárgyak megjelölésével, melyeknek vizsgálatával az illető vizsgáló bizottsági tag meg van bízva. — Vizsgálatokat egy évben kétszer tartanak és ezek idejét a hivatalos lapban közzé teszik.

¹ A középiskolán értendő a német Mittelschule, magasabb fokú népiskola. (L. a mult évi 12. füzetet).

A vizsgálatra a tartományi iskolatanácsnál kell jelentkezni. A jelentkező hiteles bizonyítványokkal tartozik igazolni, hogy bír a megkívánt előképzettséggel, önéletrésszel számot ad eddigi munkásságáról és ha alkalmazásban nem volt, hatósági, erkölcsi és orvosi bizonyítvánnyal igazolja, hogy a tanítói pályára alkalmas. A jelentkezéskor bejelenti a jelölt, hogy mely tárgyakból kíván képesíttetni és a házi feladatot mely tárgyból s esetleg ennek mely köréből kívánja kidolgozni.

A vizsgálat tárgyai a pedagógia, mely minden jelöltre kötelező, továbbá a vallás, német nyelv, francia nyelv, angol nyelv, történelem, földrajz, mennyiségtan, állat és növénytan, physika és kémia ásványtannal. Ezen tárgyakból, szabad választás szerint, kettő-kettő képez egy csoportot, melyből képesítés szerezhető. Képesített keresztény lelkészek, ha egyik választott tárgyuk a vallás, ezen tárgynak módszertanából vizsgálatnak meg csak. Izraelita vallásúak a vallástant képesítő tárggyul nem választhatják.

A vizsgálat írásbeli és szóbeli.

Az írásbeli vizsgálat két részből áll. Az egyik a házi írásbeli dolgozat, melynek tárgya, a jelentkező óhajtásának lehető figyelembe vételével, azon tárgyak köréből vétetik, melyekre az illető jelölt képesíttetni kíván. Lelkészek házi feladatúl vallástani thémát nem kaphatnak. A házi feladat elkészítésére nyolc heti időt engednek. Joga van azonban a tartományi iskolatanácsnak a határidőt a jelölt kérelmére esetleg négy héttel meghosszabbítani. Ha a jelölt a határidőre nem adja be dolgozatát, vagy a szóbeli vizsgálaton nem jelenik meg, akkor kivételes eseteket leszámítva, a készített kézi dolgozatot semmisenk nyilvánítják. A házi dolgozatban a tételt alsposan és szakszerűen kell megfejtetni, egyuttal felemlítendő az azon forrásmunkák, melyeket a jelölt dolgozatának készítésénél felhasznált; szó szerinti fordítások, vagy idézetek kellően megjelölendő.

Az írásbeli vizsgálat másik része a zárthelyi vizsgálat. Ezen a jelölt, gondos felügyelet alatt minden tárgyból, melyből képesíttetni kíván szerezni, egy-egy feladott tételt írásban megfejt. Idegen nyelvre való képesítéskor a jelölt az írásbeli vizsgálaton egy-egy fordítást készít a németből az idegen nyelvre és az idegen nyelvből a németre. Megengedhető, hogy a jelölt azon nyelven, melyre képesíttetni kíván, önálló szabad dolgozatot is készítsen. Szótárt használni nem szabad. Minden dolgozat elkészítésére 4 órai munkaidő van; idegen nyelvre való képesítéskor ezen idő alatt mind a két fordítás elkészítendő.

A szóbeli vizsgálat tárgya, mint azt már említettem, minden jelöltnél első sorban a pedagógia. Ezen tárgy keretében megvizsgálandó, hogy a jelölt foglalkozott-e behatóbban a pszichológiával, a nevelés- és oktatástannal; járatos-e a pedagógia történetében s különösen mely kor oktatásügyét tanulmányozta és mely pedagógiai író műveit ismeri tüzetesen. Ezen tárgyból való vizsgálat keretében a jelölt az általa választott tárgyak egyikéből valamely közép- vagy felsőbb leányiskolában próbatanítást tart, sőt megkivánhatja a bizottság, hogy próbatanítást a másik választott tárgyból is tartson. Megjegyzendő, hogy minden jelöltet behatóan megvizsgálják összes szaktárgyainak részletes módszertanából.

Oly jelöltek, kik nem okleveles tanítók, feltétlenül mindkét szaktárgyból tartanak próbatanítást és az összes pedagógiai tárgyakból annyi ismerettel kell birniok, a mennyit a néptanítók képesítő vizsgálatán megkívánának.

A vizsgálati szabályzat ezután tárgyankint részletesen felsorolja az anyagot, melynek ismerete a vizsgálatot tevőtől megkövetelendő; e szerint:

A vallástanból a protestáns felekezetűektől megkövetelendő, hogy a jelölt ismerje általánosan az ó- és új testamentum összes könyveit; behatóan foglalkozott legyen az ó testamentum egyik fontosabb könyvével, egyik evangéliummal, az apostolok cselekedetével és a főbb episztolák egyikével. Ismerje behatóan Jézus életét, a keresztyény egyház történetét, különösen a reformatio idejétől mostanig; tudja a protestáns egyházi tanokat bibliai történetek alapján magyarázni. Tökéletesen ismerje a Luther-féle és heidelbergi katekismusokat és a protestáns egyházi irodalom valamely fontosabb művét. Végül ismernie kell a protestáns egyházi ének-irodalmat és járatosnak kell lennie a vallásoktatás módszertanában.

A róm. katolikusoktól az ó- és új szövetségi kinyilatkoztatások történetének, az ó- és új testamentum könyvei tartalmának és szerkezetének ismeretét; az apostolok életének történetében és az evangéliumokban való kiváló jártasságot; valamint a katolikus hit- és erkölcs-tannak, és az egyháztörténelemnek és szertartástannak beható ismeretét kívánják. Jártasnak kell lennie ezenkívül a jelöltnek az egyházi énekben és a vallástan tanításának módszerében.

A német nyelvnek, mint vizsgálati tárgynak anyaga, az új német irodalmi nyelv hang-, alak- és mondattana; a nyelv fejlődésének története; a német irodalomtörténet, különös tekintettel az utolsó évszázad irodalmára s ezzel kapcsolatosan a különböző korszakokból egy-egy nevezetesebb irodalmi műnek ismerete; az újabb kor egyik nevezetesebb írója munkásságának és műveinek beható tárgyalása; a német ifjúsági és népies irodalom; végül a német verstan és stilsztika. A német nyelv részletes módszertana.

A francia vagy angol nyelvből teendő vizsgálaton megkövetelendő, hogy a jelölt az illető nyelvben a kiejtés szabályait, a phonetika elemeit, valamint a nyelv alak- és mondattanát ismerje. Tudjon első olvasásra az illető nyelvből németre helyesen fordítani és az illető nyelven folyékonyan beszélni. Ismernie kell még az angol vagy francia irodalomtörténetet, különösen néhány író jobb munkáit eredetiben történt olvasás után és ezen két állam egyikének történetét a legújabb korban. Végül megvizsgálandó a jelölt az illető nyelv módszertanából.

A történelemből teendő vizsgálat kiterjed a világtörténetre, különösen ennek a német birodalom történetére való hatásainak ismertetésére, a német és porosz történelemre a művelődéstörténelemmel együtt. Megvizsgálandó azután a jelölt a német és porosz alkotmánytanból, valamint az újabb kornak közgazdasági és társadalmi jelenségeinek ismeretéből. Megkívánják még, hogy a vizsgálatot tevő a fontosabb s a hazai

történelemre vonatkozó tudományos és népies műveket behatóan ismerje és a történelem módszertanában járatos legyen.

A földrajzi vizsgálat anyaga a matematikai, physikai és politikai földrajz, a föld felületének tagosultsága; Európa államainak és különösen Németországnak alapos ismerete. Ezekon kívül azonban a néprajz, az állat- és növény földrajz, valamint a felfedezések története is tárgyalatnak, különös fontosságot tulajdonítanak még a világkereskedelem és a német gyarmatok ismeretének. A földrajz tanítási módszerének megvizsgálásakor a jelölt, a térképrajzolásban való ügyességét, valamint a használatban levő térképek, atlaszok, földgömbök és más tanítási szerek és eszközök ismeretét is tartozik bebizonyítani.

A mennyiségtanból a vizsgálat kiterjed a számtanra, a binomialis tételnek bármely kitevőre vonatkozó bizonyítását is beleértve; az algebra a harmadfoku egyenletekig bezárólag, valamint az algebrai elemzés fontosabb soraiig, a mértanra és pedig a síkmértanra a harmonikus pontok és sugarak, a hatványvonalak, a hasonlósági pontok és tengelyek tanáig bezárólag, a testmértanra, a sík trigonometriára a maximum és minimum elmélettel és az elemző mértanra a kúpszeletekkel együtt. A tárgy részletes módszertana, mint minden tárgynál, úgy itt is szerepel.

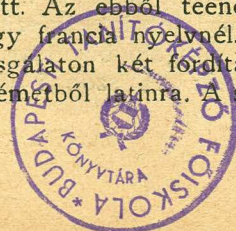
Az állat- és növénytanból megkövetelik a jelölttől, hogy az állat- és növényvilágról rendszertani áttekintése legyen; az állat- és növényélettel tisztában legyen és a hazai állatok és növények fontosabb családjait saját szemlélete alapján ismerje. A külföldi nevezetesebb növények, valamint az állatok és növények földrajzi elterjedésének ismeretét szintén megkívánják. A vizsgálat kiterjed még az ember- és egészségtanra. Fontos, hogy a tanítás segédeszközeivel, a biológiai irodalommal, különösen a népies irányú művekkel tisztában legyen; növényekről a táblán vázlatos rajzokat tudjon emlékezet után készíteni.

Figyelemre méltó itt még a szabályzatnak azon intézkedése, mellynél fogva a vizsgálaton, a jelöltnek óhajára, e tárgy valamely részében tett specialis tanulmányai figyelembe veendőek.

Ha physikából és kémia s ásványtanból kíván a jelölt képesítést szerezni, úgy vizsgálati feleleteivel igazolnia kell, hogy a természettan minden részében jártas; a kémiai alaptörvényeket, elemeket és a fontosabb vegyületeket ismeri; utóbbiak közül különösen azokat, melyek a gyakorlati életben fontosak; továbbá hogy az ásványokat, kristályalakjaikat, physikai s kémiai tulajdonságaikat és gyakorlati alkalmaztatásukat ismeri és végül, hogy kísérletek végrehajtásában és a tárgy tanításának módszerében jártas. Itt is megengedik, hogy a jelöltnek a tárgy valamely részében tett specialis tanulmányait a vizsgálaton, a jelölt kívánságára figyelembe vegyék.

Lehetővé teszi a szabályzat, hogy a latin nyelvből is lehessen képesítést szerezni; megjegyzendő azonban, hogy e tárgy csak harmadik tárgyként szerepelhet két oly más szaktárgy mellett, melyeket a jelölt képesítési tárgyakul választott. Az ebből teendő vizsgálaton az eljárás ugyanaz, mint az angol, vagy francia nyelvnél.

A zárthelyi írásbeli vizsgálaton két fordítást kell készíteni, egyet latinból németre és egyet németből latinra. A szóbeli vizsgálaton Julius

Caesarból, Ovidius Metamorphosisából és Vergilius Aeneiséből egy-egy fejezetet kell a jelöltnek első olvasás után folyékonyan lefordítani és egyuttal a latin nyelv- és mondattan alapos ismeretét igazolni.

Minden szóbeli vizsgálat rendszerint a teljes bizottság előtt folyik le; okadatolt esetekben azonban az elnök intézkedhetik, hogy a bizottság megoszolják, egy albizottság azonban háromnál kevesebb számú tagból nem állhat.

A vizsgálat minden részének befejezte után megállapítja a bizottság az eredményt.

Ha a bizottság a házi feladatot elégtelennek minősíti, a jelölt szóbeli vizsgálatra nem bocsátható. E dolgot két bizottsági tag és az elnök vizsgálja meg. — A vizsgálatot ismételni tartozik, ki akár a pedagógiából, akár a szaktárgyak valamelyikéből nem felelt meg, nem okleveles tanítók akkor is visszavetettek, ha gyakorlati tanításuk bármely tárgyból nem sikerült.

A vizsgálat egyszer és csak egy év letelte után ismételhető. Ha az erre jelentkezőnek házi dolgotát már az első vizsgálaton elfogadták, úgy ez a bizottság határozata szerint az ismétlő vizsgálaton beszámítható, a határozat azonban már az első vizsgálat eredményének megállapításakor hozandó meg.

Tanítók, kik már két tárgyból szereztek képesítést, e vizsgálatukat más tárgyakkal is kiegészíthetik. E vizsgálat eljárása ugyanaz, mint az első vizsgálaté, azzal a különbséggel, hogy a kiegészítő vizsgálaton az általános pedagógia, mint vizsgálati tárgy már nem szerepel.

A vizsgálat díja 20 márka, mely összeg a vizsgálat megkezdése előtt a kijelölt állami pénztárba befizetendő.

A rektori vizsgálat.

A szemináriumi igazgatói és tanítói, valamint a preparandiai igazgatói, kerületi tanfelügyelői, felsőbb leányiskolai-, középiskolai-, és hatnál több osztálylyal bíró népiskolai igazgatói állás betöltésére, avagy több osztályú magániskola vezetésére Poroszországban a rektori vizsgálat képesít. A tanítóképző-intézetekhez meghívott zenetanítókra e vizsgálat nem kötelező.

E vizsgálatra jelentkezhetnek középiskolai képesítésű tanítók, ha legalább három év óta működnek. Kivételes esetekben megengedik a középiskolai képesítéssel nem bíró tanítóknak is e vizsgálat letételét, ha hosszabb kiváló működéssel érdemet szereztek reá.

A vizsgálatra való jelentkezés és a vizsgáló bizottság összeállítása ugyanaz, mint a középiskolai tanítóképesítő vizsgálatnál.

A vizsgálat tisztán pedagógiai szakjellegű és két részből áll: írásbeli és szóbeli vizsgálatból.

Az írásbeli vizsgálat tárgya a nevelés- és oktatástan; vagy az iskolai gyakorlat köréből vett tételnek kimerítő és tudományos alapon való megfejtése. Ezen házi feladat elkészítésére nyolc heti időt engednek. Ha a dolgot a vizsgáló bizottság elfogadta, a jelentkező szóbeli vizsgálatra bocsáttatik. A szóbeli vizsgálat kiterjed a pedagógia

minden részére és azon iskola különös feladataihoz alkalmazkodva, melyre a jelölt képesítettni kíván, az ezen iskolában tanított tárgyak részletes módszertanára.

Oly jelöltek, kik idegen nyelv tanításával foglalkozó iskolákra kívánnak képesítettetni, ezen nyelvben való jártasságukat is tartoznak a vizsgálat alkalmával igazolni.

A szóbeli vizsgálat egyik fontos része még az iskolai igazgatás, továbbá a taneszközök és tanszerek ismeretének megállapítása.

A vizsgálat végeredményét a bizottság szavazás útján állapítja meg; kinek vizsgálata nem fogadtatott el, az egyszer, de csak egy év múlva ismételheti azt.

A vizsgálat díja 20 márka.

Hogy a porosz népoktatási intézetek tanítói számára megállapított különböző képesítő vizsgálatokból és az ezeknél megállapított eljárásokból, mi volna nálunk haszonnal alkalmazható és mit volna felesleges utánozni csak azért, mert ők úgy csinálják és az ő viszonyaik között az úgy van jól, annak tárgyalása nem tartozik ismertetésem keretébe. És nekem nincs már más feladatom, mint az, hogy megköszönve ama figyelmet és türelmet, melylyel szerény felolvasásomat meghallgatni szívesek voltak, azt kívánjam, hogy legyen e kis dolgozatom némi adatforrás azok számára, kik, mint erre hivatottak, e tárggyal a magyar tanítóképzés szempontjából foglalkozni kívánnak.

Snázel Ferencz.

A tanítóképző-intézetek részletes helyi tantervének és módszeres földolgozásának általános tervezete.

Az új rendtartás és a kísérő rendelet célja a képző-intézeti nevelés és oktatás hatásának (intenzitásának) fokozása. E végből egyrészt kötelességévé teszi az intézetek tanártestületeinek az intézeti nevelésben és oktatásban szükséges *egységes eljárás* megteremtését, másrészt megkivánja, hogy a nevelésben és oktatásban mindenkor a *növendékek egyéniségére* is legyen gondunk és végül, nagyon helyesen, a *nevelő, oktató tanárok* ethikailag kialakult egyéniségének is nagyobb *érvényesülést* kíván szerezni.

A nevelési eljárás egységének megteremtése céljából intézeti rendtartási szabályok készítenők; az oktatás egységét a részletes helyi tantervvel és ennek módszeres földolgozásával kell létrehozni.

A mily világosan jelölte meg ez a szabályzat az intézetek tanártestületeinek föladatát egyszer s mindenkorra, ép oly nehéz a föladat megoldása. Ez a megoldás tanuskodni fog a tanártestületek pedagógiai készségéről, nem az egyesek-éről, de a testületek-éről, mert hiszen nem egyesek, de a testületek véleménye nyer a megoldásban kifejezést. Hogy mily mértékben képesek a testületek ezen föladatuk megoldására, mind a hatóságok, mind a nagy közönség az évenként megjelenendő értesítőkből fognak meggyőződhetni. De ennek következtében ezek az értesítők

tők úgy a hatóságok, mint a közönség részéről kettős figyelmet is érdemelnek!

Ha a testületek ezen föladat megoldásához jól meggondolt terv nélkül fognak és azután ezen tervet előzetesen jól meg nem hányják-vetik, munkájuk aligha vezet kellő sikerre. És áll ez úgy a rendtartási szabályzatról, mint a részletes helyi tantervről. A tantestület egyik tagja, a kiből a testület megbízik, készítsen ezekre általános tervezetet, mely tanulmányozás végett a testület tagjainak kiadandó és így tárgyalandó. Csupán tárgyilagos érveléssel törekedjünk megegyezést létrehozni! A részletek kidolgozásakor azután mindenkinek kijut a munkából.

Nem tartom fölöslegesnek a részletes helyi tanterv egy általános tervezetét közölni, melyet én készítettem és mely jelenleg tanulmányozás céljából tanártestületünk tagjainak ki van adva. Egyes részletek már munkába is vétettek. Ha az általános tervet elfogadtuk, következik a részenkénti és részletenkénti kidolgozás. Minden kidolgozott rész tárgyalásában minden tanár részt vesz. Így jó létre a megegyezés, így létesül az egységesség.

Alábbi tervezetem, a mint észrevehető, három főrészből áll: az első a *célokról* és pedig az intézeti nevelés és oktatás általános céljairól szól; a második *az eszközöknek*, tehát a nyújtandó műveltség anyagának, vagyis a tanítás anyagának kiszemelésére és szervezésére vonatkozik; a harmadik az oktatás gyakorlatának *módját* jelöli meg.

Sok testületben fölöslegesnek tartják, hogy a nevelés és oktatás általános céljaira nézve megegyezésre jussanak. Engem a tapasztalat másról győzött meg. Épen mivel kell, hogy ezek a célok a tanító minden nevelő és oktató munkáját irányítsák, ez mutatja a megegyezésrejutás fontosságát. Hogy a részletes helyi tanterv általános tervezetében a nevelés céljai is belekerültek, az azért van, mert a nevelés és oktatás általános, végső céljai nem különböznek, hanem egy és ugyanazok. Az iskola az ember nevelésének csak egyik tényezője a többi tényező között. A nevelés valamennyi tényezői, mint család, egyház, állam, stb., egészben véve ugyanazon eszközökkel hatnak. Csakhogy az iskola, mint csupán az ifju nemzedék nevelése céljából alakult intézmény, a nevelés eszközeit mindenkor céltudatosan választja ki és tervszerűen használja. A nevelés és oktatás nemcsak céljaiban, de az eszközök alkalmazásában, a módban is számtalan szállal van összeszöve. Ha elméletben különválasztjuk is a nevelést és az oktatást, a gyakorlatban soha sincsenek különválasztva.

Ezen általános célokhoz képest kell a tanítás anyagát megválasztani, egységes egészzé (részletes tantervvé) szervezni és azután az így iskolailag szervezett műveltség-anyaggal a növendékekre hatni, vagyis azon ienni, hogy a növendékek elsajátítsák. Az általános célokat a tanításnál folyton szem előtt kell tartani, a tanítás anyagával gondosan vonatkozásba hozni.

A műveltség-anyag általános kiszemelése és általános, országos tantervvé alakítása az iskolaszervező és fentartó szociális tényezők, ez esetben az állam feladata. Ezt tehát készen kapjuk. A tanítóképzőkben tanítandó tantárgyak elő vannak írva; az is, hogy mely osztályban és

mily óraszámra tanítandók, de a tanítandó anyag alig van részletezve annyira, hogy félreértés nélkül útbaigazításul szolgálhasson a készíthető részletes helyi tantervre. Pedig így kellene ennek lenni. *A kifejlődött viszonyoknál fogva indikált ugyan, de visszás helyzet a tanítóképzőkre nézve, hogy van egy kötelező régi tantervük és egy még életbe nem lépett új tantervük, a legfelsőbb hatóság pedig elnézi, hogy egyes intézetek (az államiak nagyobb része. Szerk.) legalább egyes tárgyakra nézve már az új tanterv szerint és szellemében dolgoznak.* Különösen most, midőn az összes intézetek kötelezve vannak, hogy a részletes helyi tanterv készítéséhez hozzáfogjanak, kellene tudni, szabad-e az új tantervet szem előtt tartani, legalább a kijelölt anyagra nézve? Én p. o. így szándékozom dolgozni.

Az országos tantervben *az egyes tantárgyak különleges célja is* érintve van. Szükséges lesz azonban a készülő helyi tantervben azt valamivel jobban körülírni, hogy a tanár munkájának céltudatossága szembeötlőbb, könnyen megérthetőbb legyen.

A tanár eljárásának tervszerűsége, tudatossága egyrészt, másrészt a növendékre való hatás lehető biztosítása megkívánja továbbá, hogy a részletes helyi tantervben a részletezés vezető szempontjait is meghatározzuk és hogy a tantervet a helyi viszonyok tekintetbevételével a lehetőség szerint *individualizáljuk.* (Lásd a terv *B*) 3. és 4. pontját!) A feladata megaslátan álló tanító kezében a tankönyv nem járó szlag, mely nélkül nem tudna előre haladni. Az önállóság mentől teljesebb mértéke, melyet, az igaz, csak nagyon lelkiismeretes képzés ad meg, kivált a tanítóképző tanároknál kívánatos. Hiszen nekünk sajátlagos tankönyveink alig vannak, már pedig a tanítóképző-intézetek nagyon is sajátos intézetek. Nem mester az a tanítóképző tanár, a ki a tankönyveket szolgálilag követi, hanem oda nem való kontár. A tanítási anyag részletezésének vezető szempontjait a tanár állapítsa meg az intézet sajátlagos célja, a tananyag természete és az ő legjobb tudása szerint. Ő neki kell vezetni, nem a tankönyvnek! Még akkor is, ha külön, teljesen jó tankönyveink lesznek. Ezt akarja kifejezni a *B*) alatti 3. pont.

Az országos tanterv a tanítási anyag részletezését nem viszi keresztül annyira, a mennyire az intézeti tervszerű munkálkodás kívánja. Ha ezt tenné, a túlzott uniformizálást idézné elő az egyéniesítés kárára. Ez a részletezés a helyi tanterv feladata. A mi a tanítás anyagának tartalmát illeti, a helyi viszonyokból annyit kell felölelni, a mennyit a természeti és kulturális viszonyok nyujtanak. Tehát az ásványtanban, növénytanban, állattanban, gazdaságtanban és a többi tárgyakban a közeli vagy távolabbi környéken előforduló ásványokra, növényekre, állatokra, gazdasági ágakra, stb. tárgyakra kell főleg tekintettel lenni. És ennek nyoma legyen a tantervben is. Ugyszólván minden tantárgy nyujt erre alkalmat. A történet tanára az illető helyhez, környékhez fűződő történeti események (így p. o. Temesvárott: a rómaiak Dáciában, Róbert Károly Temesvárott, Zsigmond király, a Hunyadiak, a török ostromok, Losonczy, Savoyai Jenő, Mercy gr., a németek, szerbek betelepítése, a határőrvidék polgárosítása a 18. századtól kezdve, Temesvár a 19. században); az irodalomtörténet tanára az illető város, vagy környék intézetei és az ott

működött híresebb írók, költők ismertetésére fordít gondot; a nevelés-tan tanára nem mulasztja el az illető hely vagy vidék nevezetesebb intézeteinek történetét és az ott működött pedagógusokat tanítása körébe bevonni. És így jár el minden tanár.

A tanítás anyaga részletezésének alaki vezető szempontja nem lehet más, mint a logikai, azaz: a tanítás anyagának fölprózása a *logikai egységek szerint* történjék. A mi az idő szempontját illeti, teljesen elégségesnek tartom a hónapok szerinti történő felosztást, tekintetbe véve az egy hónapbeli órák számát. A hetek szerinti felosztás fölösleges, mert be nem tartható. *Minden nagyobb logikai egység elvégzése után ismétlésnek kell következnie.* Az idő szempontja megkívánja, hogy az ismétlést is beírjuk a részletes tervbe; sőt ezt a C) alatt fölhozott didaktikai technika vagyis a tanítás gyakorlatának nevezetes mozzanatai (az elvonas: összehasonlítás és rendszerbe foglalás, továbbá a begyakorlás, alkalmazás mozzanatai) is kívánják.

Csak fél munkát végeztünk és így csak fél sikerre számíthatunk, ha csupán a tantervben létesítjük a szükséges egységet. *Ezt az egységet egy bizonyos mértékig létesíteni kell a tanítás gyakorlatában is.* (Erre nézve a vezető szempontok C) 1. és 2. pont alatt vannak.) A tanítás gyakorlatában az egységes eljárást egy intézet sem nélkülözheti, a melyben több tanító tanít, legkevésbé azonban a tanítóképzők nélkülözhetik. Tessék elhinni, a pedagogia tanítójának hatása a legjobb esetben is csak fél marad, ha p. o. az olvasmánytárgyalásnál bizonyos módot ajánl mint legjobbat, de a magyar nyelv tanítója más módot követ az olvasmánytárgyalásnál és a gyakorló-iskolában is más módot látnak a növendékek. Így nem lehet intenzív módon hatni! A módszertan tanítója megismerteti p. o. a népiskolai számtantanítás főbb elveit, szabályait; a számtan tanára részletesebben kifejti *ugyanazeket*; a gyakorló-iskola vezetője bemutatja *ugyanazeket* a gyakorlatban. Intenzív szakképzés csak így lehetséges. *Igen ám! De akkor szükséges, hogy a tanárok egységes eljárásban megállapodjanak. Ez is a módszeres tanácskozások feladata.*

Hogy Herbart-Ziller-Rein hívei vagyunk-e, vagy más iskolához csatlakozunk, az nem lényeges. A fődolog, hogy sokoldalú és a kor színvonalán álló tanulmány alapján kellőleg megokolt egységes eljárás valóban meglegyen.

A rend a közös munkában, a siker lehető biztosítása megkívánja, hogy a tanítás gyakorlatának egyéb fontosabb szempontjait és mozzanatait is megjelöljük, midőn a részletes helyi tanterv módszeres földolgozását megbeszéljük. (Lásd C) 2. alatt!) Az írásbeli dolgozatok, házi olvasmányok, kirándulások, stb. előzetes megállapítása és megbeszélése rendkívül fontos. Mind ez a munka a részletes tanterv készítésével kapcsolatban, mint hozzátartozó kiegészítő munka végzendő. Így p. o. az egyes tanárok által bejelentett kirándulás (pedagógiai, történeti, földrajzi, természetrajzi, természettani, tornászati stb. kirándulások) mindig vagy valamely tananyag előkészítésére vagy kiegészítésére (begyakorlása, alkalmazása) céljából történnek. Ez a részletes tantervben is külön pontban (nálam C) 2. alatt) megjelölendő!

Ha a tanártestületek a részletes helyi tanterv készítésére és mód-

szeres földolgozására valamely közös tervben megállapodtak, legjobb, ha tantárgyanként és részletenként látnak kidolgozásához. A neveléstan elveinek és főbb részeinek behatóbb tárgyalása meg fogja könnyíteni a nevelés és oktatás általános céljaira és a rendtartás alkalmazására a megegyezést; az oktatástan főbb részei fölötti eszmecsere előmozdítja általában az oktatás munkájában szükséges egység létesülését; a módszeren tárgyalása alkalmával pedig az egyes népiskolai tantárgyak módszerére nézve lehet közös fölfogásra jutni, a mi szintén hozzá fog járulni az egységes módszeres eljárás létesüléséhez. Ennélfogva a neveléstan tárgyak fölötti tanácskozás történjék legelőször, ez a többi munkát meg fogja könnyíteni. Ezzel párhuzamosan kívánatos bizonyos részleteket is tárgyalni. Így a házi olvasmányok, kirándulások, sőt az írásbeli dolgozatok megállapítása, miként való fölhasználása, kijavítása előzetesen is megtörténhetik, nem csupán az illető tantárgy külön tárgyalásakor.

Természetes azonban, hogy ha a részletes tanterv és a módszeres földolgozásra vonatkozó megállapodás ilyen módon el is készül, az sohasem mondható teljesen befejezettnek. Az idővel rendszerint a körülmények is változnak és ezek a tanterv folytonos változtatását, azaz javítását is követelik. Ez azonban a létesített egység, összhang értékét épen nem csökkenti.

A tanártestületek ezen módszeres tanácskozásainak eredményeit közölni kellene lapunkban, a Magyar Tanítóképzőben, hogy így évközben is vegyünk tudomást arról a munkálkodásról, mely az egyes intézetekben folyik. Az értesítőkhöz azután a végleges, összefoglalt nagyobb eredmények valók. Így a Magyar Tanítóképző tartalmában nyerne és a tanítóképzés pedagógiája gyorsabban kialakulna, gyorsabban kapna aliandóbb formát. A mi eddig e tekintetben a Magyar Tanítóképzőben megjelent, az még nem elég. És a mi a fő, az intézetek nevelő és oktató hatása, a hatás intenzitását illetőleg fokoztatnék a lehetőségig!

Ezek által a tanár egyénisége (ethikailag kialakult személyisége) hatásának korlátozását nem kell félteni. Ezek a korlátok csak addig terjedhetnek, a meddig azt a rend, az egység, tehát a külön-külön hatás összesítése megkívánja, és a mely határon túl az egyéniség szabad működése csak káros lehetne. Mennél kialakultabb heterogen egyéniségek kerülnek együvé, annál inkább szükséges ez a közös rend, közös egységes eljárás.

De a tanártestületek ne is engedjék az egyéniség működési terét nagyon szűkre szorítani. Ez menthetlenül sablonszerűség és az egyéni erő, lelkesedés, hatás megbénítására, megsemmisítésére vezet. Már pedig én jól tudom, hogy tiszta ethikai hatás csak ethikailag szabadon működő tanítókból, nevelőkből indulhat ki. Csak olyan tanítókból, kiknek lelkében az ethikai eszmék: emberszeretet, hazaszeretet, igazságszeretet stb. lángolnak, sugározhatik ki azon eszmék melegítő hatása. *Föl tudom, hogy erkölcsiséget nem lehet elsajátítani olyantól, a kiből az nincs, ha még oly ékes szavakkal prédikálna is ezt.* Jól tudom, hogy az ethikai hatás lélektani minősége az önkéntelen asszimilálás. *A tanító csak oly mértékben hathat erkölcsileg, a mily mértékben meg van benne is az erkölcsiség; a növendék csak oly mértékben fogadja be az erkölcsi hatást, a mily*

mértékben azt élettani és lélektani törvényeknél fogva akarva, nem akarva be kell fogadnia.

A kinek az egyéniség értékéről ily nézetei vannak, annak nem juthat eszébe az egyéniséget a mértéken túl korlátok közé szorítani. És ez sohasem is jutott eszembe.

A tanítóképzés intenzív hatásának fokozása a jelen keretben, ez legyen mindenekelőtt egyesületünk, a Magyar Tanítóképző és az egyes tanártestületek becsvágya. A keret tágításáról való diskusszió egyelőre nem időszerű, mert távolabbi célra vonatkozik. Egyelőre nem egyéb az, mint *pium desiderium*.¹

A tervezet.

A) Nevelési és oktatási általános célok, melyekre a tananyagot vonatkoztatni kell.

I. Szakcél:

Kellő elméleti és gyakorlati tanítói szakképzettség ethikai személyiségben.

II. A cél részletezése.

- I. Vallás-erkölcsi cél (*a*) vallási cél, *b*) egyéni ethikai, *c*) socialis ethikai cél, különösen a hivatásszeretet és hazaszeretet erényére való nevelés.
2. Aesthetikai cél.
3. Hasznossági cél (az életben szükséges szak- és általános ismeretek és ügyességek).
4. A tudásvágy kielégítése. Sokoldalú érdeklődés keltése.
- B) 1. *A tantárgy neve; az osztály, melyben előfordul; hetenkénti óraszám, hozzávetőleges évi óraszám.*
2. *A tantárgy tanításának különös célja.*
3. *A tananyag részletezése tanítási egységek szerint, tekintettel a helyi viszonyokra és a rendelkezésre álló időre, az ismétlések megjelölésével.*
4. *A részletezett tananyag elrendezésének módja.* (Inductiv, deductiv, organikus genetikus, időrendi elrendezés vagy gyakorlati szempontok szerinti elrendezés).
- C) 1. *A tanítási egységek didaktikai alakítása.* (P. o. a formális fokozatok szerint).
2. *A didaktikai technikára vonatkozó egyéb szempontok* (tanalak; a begyakorlás és alkalmazás fontosabb módjai: írásbeli dolgozatok, kézimunkák, kertí munkák, kirándulások, házi olvasmányok stb.; tankönyv, segédkönyvek, más tanszerek).

Kolozsvár, 1901. évi szeptember hó.

Krausz Sándor.

¹ Nézetem szerint nem járt helyes nyomon az a diskusszió, mely a választmányban a tanítóképesítő vizsgálat megváltoztatására vonatkozó indítványhoz fűződött. A fel-

A tanítóképző-intézeti növendékek fölvételéről.

Ha közművelődési intézményeink között, különösen a népoktatás és nevelés szolgálatában a magyar tanítóképzést olyan kiváló tényezőnek ismerjük el, melyhez egész népoktatásügyünknek helyes irányú fejlődését kötjük, abban az esetben kiváló súlyt kell helyezni a tanítóképzés vezetőinek mindazon kérdésekre, melyek a tanítóképzési intézményével közelebbi vagy távolabbi összefüggésben vannak.

Hazai tanítóképzésünket igen közelről érdeklő kérdések közé kell soroznunk azokat is, melyek a tanítóképző-intézeti növendékek felvételére vonatkoznak.

Régen meghaladott kérdésnek kell azt tekintenünk, hogy a növendékeknek a tanítóképző-intézetekbe való fölvételét kívánatos-e, keil-e valamely feltételhez kötni?

Mindazonáltal még ma is hallunk gyakran oly magyarázatokat, melyek azt mutatják, hogy a kérdés valódi okainak megítélésében a tanítóképzés munkásai között nincs meg a teljes és feltétlen egyetértés.

Nagyon sokan a tanítóképzés általános színvonalának emelésében keresik a célját és okát a fölvételi feltételek súlyosításának.

Legtöbben a művelt külföld magas színvonalon álló népoktatásügyének megközelítésére s esetleg túlszárnyalására csaknem kizárólag a hazai oktatásügy tanítóképzési ágának mesterséges és gyors nagyrafejlesztésében keresik, illetőleg vélik megtalálhatni a legbiztosabb módot. Ezek aztán a tanítóképzőkbe való fölvétel feltételeinek a szigorítását, magasabb minősítéshez való kötését szintén olyasminek tekintik, a mely a hazai tanítóképzés betegségeinek gyógyítására arkánumul, alacsony színvonalának emelésére pedig eszközül szolgálna.

A tanítóképzés eme barátainak felfogása szerint a tehetségek és a szerzett ismeretek olyan sokoldalúságára volna a tanítói pályára kívánczó ifjuságnak szükségök, a melyet a modern zseniktől közönségesen nem követelünk, mert hiszen a nagy Edisonnak nagyon akceptálható állítása szerint is, a lángésszel járó nagyság megszerzéséhez elegendő a százalékokban kifejezett 98 rész szorgalom, ügybuzgóság és 2 rész tehetség is.

Én tehát azon a nézeten vagyok, hogy én azzal a kvalifikációval, melyet még a valódi zseni fogalmának megállapításához is elegendőnek tartanak, a tanítóképző-intézetek jelöltjeinél is megelégedném akkor,

szóalók nagy része a képzők keretét kívánja megváltoztatni. Az egyik 6 középiskolai osztályt kívánja előképzettségül; a másik egész középiskolát kíván előképzettségül; a harmadik a jelenlegi keretet kívánja tágítani, 5 évfolyamot óhajt. Teljes tisztelettel ki mondom, ezzel csak eltereljük az intézetek figyelmét aktuális, szinte égető föladatak megoldásától. Az intézeti belélet intenzív kifejlesztése, ez a legközelebbi és legégetőbb feladat. Erre nézve kérünk a választmánytól mindenekelőtt irányt. A képzők keretének megváltoztatása nem lehet aktuális mindaddig, míg a tanítóképzés a jelenlegi keretben a lehetőség szerint ki nem alakult. Ez pedig nem történt meg még korántsem. Ha a keretváltozás vagy kerettágítás néhány év múlva időszerűbb lesz, akkor azután kellő erővel lépünk érte sorompóba. N. L. indítványa a keretet nem érinti, én is egyedül ezt tartom a legközelebbi időben megvalósíthatónak. Különben talán lesz alkalmam ehhez a kérdéshez érdemlegesen hozzászólni.

K. S.

hogya e 2⁰/₁₀-nyi tehetség mellől nem hiányoznék az a minimális előképzettség, mely nélkül a tanítóképzés a maga feladatának megoldására képtelen volna.

Hogy a tanítóképző jelöltjeinek főlvetelénél multhatatlanul megkívántató képességek, valamint a minimális előképzettség tárgyát és mértéket megállapíthassuk, ahhoz szükséges, hogy mindenekelőtt tisztában legyünk azzal: melyek azok a legkiválóbb célok, melyek körül a tanítóképzésnek s általában a hazai népoktatásügynek összes mellék-céljai védő bástyaként csoportosulnak és melyek azok a kvalifikációs tényezők: testi, lelki, erkölcsi, vele született és szerzett tulajdonságok, melyek nélkül a tanítóképzők a maguk elé tűzött célok érdekében sikerrel nem munkálkodhatnak?

Áttanulmányoztam a külföldi tanítóképző-intézetek főlveteli módzatait, mindazonáltal nem vagyok hajlandó reámutatni még a legműveltebb külföld intézeteire sem, mint olyanokra, melyeknek belső szervezetét utánoznunk kívánatos, mert mindaz, a mit e tekintetben a művelt külföldnél tapasztalnánk, szoros összefüggésben, belső kapcsolatban áll a nemzet és az állam speciális céljaival, szükségleteivel, érdekeivel, valamint azokkal a viszonyokkal, melyek e célok, szükségletek és érdekek megközelítését lehetővé teszik, esetleg akadályozzák.

A magunk szerény tűzhelyénél keresem tehát azokat az eszközöket, a melyek céljaink megvalósítására alkalmasaknak látszanak, mert felfogásom szerint lelki szükségleteinket is, mint a testit csak avval a táplálékkal elégíthetjük ki, a melylyel rendelkezünk.

Azért vagyunk magyarok, vagy legalább is tagjai a magyar nemzetnek, hogy tanítóképzésünkkel is ennek a magyar nemzetnek, a magyar államnak erősségén, dicsőségén munkálkodjunk. Ha tehát hazai népoktatásügyünk céljaiban szilárdan álló iránypontokat keresünk, vessük tekintetünket a hazára és a magyar nemzetre. Gondolkozzunk a fölött, hogy vannak-e nekünk iskoláink és mivel az iskola első sorban maga a tanító: vannak-e tanítóink, a kik a haza és nemzet iránt való hűség, nagy ideáljainak fölébresztésére, fejlesztésére és fenntartására termékenyítőleg munkálkodhatnának?

A gondolatok ama világából, melyek engemet az eszményeim iránt való elragadtatás hevületébe sodorni igen alkalmasak, leszálok a való világába és konstatalom, nem affektált keserűséggel és fájdalommal, hogy hazai iskoláink tetemes részének szellemi és erkölcsi vezetése a falusi iskolaszékek által hivatásuk megértésére teljesen alkalmatlan, képesség, képzettség és műveltség nélkül szükölködő individuumok, magyarul nem tudók, azt lehet mondani, hogy még az írás- és olvasásban való készség közepes mértékével sem bíró kapa, kasza kerülő parasztok, molnások, kőművesek és esetleg munkaiszonyban szenvedő mesteremberek kezébe van letéve. Konstatalom pedig ezt az üdvnek 1902., a magyar állam fennállásának 1006. és a magyar népoktatási törvények végrehajthatatlanul való fennállásának 33. esztendejében.

Miből következnek ezek az állapotok? Nem a népoktatásügy jelentőségének felfogására képes faktoroknak hiányából, hanem abból a közönyből, melynek vádját elhallgatva is mindig érezzük; az áldozatkész-

ségnek ama hiányából, mely miatt népoktatásunk ügye, a látni akarók által nagyon könnyen felismerhető zátonyra jutott.

Én egy pillanatig sem hiszem azt, hogy a magyar társadalom vezető osztályai oly hirtelen fogják figyelmüket reáfordítani népnevelésünk ügyére, mint azt a dolog sürgőssége megkövetelné, ennél fogva nekem az a szerény nézetem, hogy a tanítóképzés munkásainak elodázhatatlan és szoros kötelességökké vált hazánk és nemzetünk érdekében az, hogy népoktatásügyünknek a magyar nemzeti állam jelen tekintélyet aláásó és jövőjét leginkább fenyegető eme betegségét, a hivatásuk teljesítésére képtelen emberek, tanítókul való alkalmazásának s általában, a tanítóhiánynak, megszüntetésével orvosolják.

Miután az eddigi tapasztalatok a legkisebb reményre sem jogosítanak fel, hogy hamarosan elkövetkezik az az idő, melyben a népnevelés munkásainak fényes anyagi helyzete fogja a pályakeresők nagy tömegét a népnevelés ügyének szolgálatára csábítani, azért, ha a magyar nemzeti államnak fennmaradásába vetett hitünket feladni nem akarjuk, akkor legalább arról kell haladéktalanul gondoskodnunk, hogy a magyar nemzeti műveltség terjesztésére hivatott polgárok, kiket hajlam, hivatás szeretet, rátermettség vonzanak tanítói pályára, erről a munkaterről le ne szoríttassanak és népoktatásunk egész szervezetéből kiérezhető legyen az a törekvés, melynek a népoktatási intézmény legkisebb munkását is célja istápolni.

E célnak előmozdítására sehol sem mutatkozik kiválóbb alkalom, mint a tanítóképző-intézeti növendékek fölvételénél.

Szinte biztosra vehető, hogy az az ifju, a kit a Gondviselés a tanítói pályára vezérelt, legtöbb esetben középiskolai tanulmányai kezdetén dült ki a diák sorból, részben a szükséges szellemi képességek hiánya miatt, részben pedig azért, mert a tanulói pálya költségeinek fedezésére megkívántató anyagi eszközök többé nem állottak rendelkezésére. Hajlam és úgyszeretet nem vezeti ugyan őket a tanítóképző-intézet falai közé, nem ismerik a tanítói hivatás nemes örömeit, mindazonáltal nagyobb készséget éreznek e pálya terheinek viselésére, mint a nehezebb testi munkát igénylő alsóbbrendű foglalkozásokra. Nem kevésbé vonzza a szegénység sujtotta ifjakat az a körülmény, hogy a tanítóképző-intézeti segélyezés, esetleg teljes ellátás jótéteménye által maguk, illetőleg szüleik a nevelés és tartás költségeinek terhétől részben, vagy egészben megszabadulnak.

Egészben véve: a tanítóképző-intézetek növendékjelöltjei rendszerint olyan tehetség nélkül való hulladékaik a középiskolák alsó osztályainak, a kiknek úgy erkölcsi értéke, mint előismereteik, sokkal kevesebb biztosítékot nyújtanak arra nézve, hogy tanítóképző-intézeti tanulmányukat sikerrel végezhessek, mint az elemi-népiskola negyedik, ötödik és hatodik osztályaiból kikerült azok a tanulók, a kik szegénységük miatt, példás viseletük, kiváló tehetségük és szorgalmuk dacára is, kénytelenek a tanulói pályáról lemaradni.

Ha tekintetbe vesszük, hogy a tanítóképző-intézetek nem csupán a nevelés-oktatásügy körébe vágó szaktárgyak tanítását, de az általános műveltséget képező ismeretek nyújtását is, talán az írást és olvasást

kivéve, a legelemibb dolgokkal kezdik, nem látom be annak szükségét, hogy a tanítóképző-intézeti növendékeknek felvételét az 1868. évi 38. t.-c. 86. §-ban megszabott ama föltételhez kössük, a melynél fogva a tanítóképző-intézet első osztályába felveendő növendékeknek az anyanyelv, számvetés és földrajz ismereteiben, valamint a történelemben legalább annyi jártassággal kell birniok, a mennyit a gimnázium vagy reálisokola négy első osztályában tanítanak.

Azt gondolom, mindnyájunk tapasztalása szól a mellett is, hogy a középiskola négy első osztályán nehezen átcsúszott növendékek sohasem bizonyulnak a tanítóképző intézetekben nyújtott ismeretek befogadására oly mértékben alkalmasoknak, mint azok, kik tanulmányukat gátló anyagi körülményeik miatt, a középiskola négy osztályának bevégezése előtt, kiváló tehetségök dacára is félbeszakítani voltak kénytelenek s a véletlen által a tanítóképzők felé terelve, valamely enyhén vett felvételi vizsga alapján lettek az ilyen intézetek növendékeivé.

Tudjuk azt is, hogy a tanítóképzés közönségesen a legtöbb csúfot az olyan tanítókkal vallja, a kiket az olvasás, helyesírás és a polgári életben leginkább szükséges mennyiségnyi ismeretek teljes bírása nélkül bocsájt reá az iskolákra. E körülménynek a figyelembevétele kell, hogy arra intsen bennünket, hogy tanítóképző-intézetek első osztályába való fölvételeknél, főleg azt követeljük meg a növendék jelöltétől, hogy az olvasás- és helyesírásban, valamint a mennyiségnyi illetőleg legalább az egész számokkal való négy műveletben a legszigorúbb bírálatot is kiálló, teljes jártasságot igazoljanak.

Az előismeretek minimális mértékének szoros meghatározása és szigorú megkövetelése jóval nagyobb biztosítékot nyújt az iránt, hogy a tanítóképző-intézetek a tovább képzésre alkalmas individuumokkal fognak benépesíttetni, mint a középiskola negyedik osztályának bevégezéséről tanuskodó gyöngé bizonyítványok vagy esetleg az olyan feltételek, melyek a négy első osztálynak tantárgyaiból való nagyon enyhe fölvételi vizsgálat alapján eszközöltettek.

Az említett minimális előképzettségi kvalifikáció szigorú megkövetelése esetén kizártnak volna tekinthető az az eshetőség a mi még most gyakran előfordul, hogy a tanítójelöltek az olvasás-, helyesírás- és a legközönségesebb számolásban való kellő jártasság nélkül jutnának oklevélhez, aláásván mélyen a tanítói tekintélyt, melyet az ilyen elemi ismeretekben is járatlan tanítónak nem fog megszerezni sem a nagy fizetés, sem az olyan előismeretek, melyeknek csak hiányát takargatja bizonyítványaival.

Sokan úgy vélekedhetnek, hogy arra való a tanítóképző, hogy azokat a hiányokat, melyek a növendékek említett ismereteiben mutatkoznak, a kiszabott anyag alapos feldolgozásával pótolja, a csorbát kiköszörülje.

Megengedem, hogy jogos volna ez az ellenvetés, ha a tanítás idejéből annyi volna fordítható a magyar nyelve, különösen pedig az olvasási és helyesírási, valamint az elemi számolási ismeretek pótlására, a mennyi épen szükségesnek mutatkozik.

A tanítóképző-intézeti növendékek első fölvetelénél a kor meghatá-

rozása tekintetében sem érthetek egyet az 1868. évi 38. t.-c. intézkedésével, a mely a középiskola négy alsó osztályában szerezhető ismeretek mellett a 15. év betöltésének igazolását kívánja meg a növendék jelöltől.

Tudva levő ugyanis, hogy ez a törvény még csak 3 éves tanulmányt állapított meg a tanítóképzők számára s így az említett fölvételi életkor mellett 18. életévökig végezhatték a növendékek tanítóképző-intézeti tanulmányaikat. Ma azonban a tanítóképzés 4 évfolyamra oszlik, anélkül, hogy a fölvétel kora leszállított volna. (Megtörtént. Szerk.)

Tekintet nélkül azonban az utóbb említett körülményre, én még a fölvétel eddigi egyéb feltételeinek fenntartása esetén sem tartom helyesnek a betöltött 15. életév kitöltését, mert a középiskola négy osztályát végzett amaz ifjak, a kik a tanítóképzőkben megkívánt előképzettség birtokában, esetleg a tanítói pályára kívánkoznak, vagy képzésük hátrányára tanulmányaiknak egy évi megszakítására lesznek kárhóztatva vagy pedig eredeti céljoktól eltérítve más pályán keresik jövőjüket.

Helytelennek kell tartanom azt a szabályrendeleten alapuló gyakorlatot is, a mely szerint a 15. életévet még be nem töltött jelöltnak korengedélyért a közoktatásügyi kormányhoz kell folyamodnia, a mikor tehát olyan hatóság tartja fenn magának a folyamodó testi és szellemi fejlettségének megítélését, a mely annak következményét: a felelősséget tényleg nem viseli s a melyre az engedélyezés esetleges kellemetlenségeinek súlya nem, nehezedik.

Megfontolás tárgyává kell még tennünk ama képességek megítélését is, melyeket a tanítóképző első osztályába jelentkező ifjak fölvételénél jövő pályájukra való tekintetből, figyelmen kívül nem hagyhatunk.

Azt gondolom, kérdés tárgya sem lehet, hogy a tanítói pályára kívánkozó ifjaknak a test és lélek amaz épségével, az összes érzékeknek az ismeretek közvetítésére való készségével kell birniok, melyek e pályán való sikeres működésre, úgy általában, mint kiváltképen a tanítóképző-intézetekben elsajátítandó ismeretekre, valamint a tanítói állással járó különös teendőkre való tekintetből multhatatlanul szükségesek.

Megkívánám tehát, hogy minden tanítójelölt a folyékony beszédre és tiszta kiejtésre alkalmas legyen, ép beszédszervekkel és olyan zenei hallással is birjon, hogy annál fogva a zenei hangokat egymástól biztosan és könnyen megkülönböztetni képes legyen.

Nem akarok azonban megfelelkezni arról a két magasztos eszményről sem, melyeket népoktatásunk minden tényezőjénél első sorban kell szem előtt tartanunk.

Ez a két eszmény: az *Isten és a haza*.

Magyar tanítóképző-intézetekbe való fölvételnél követeljük meg mindig hiteles igazolását annak, hogy a fölvételre jelentkező ifjú, eddigi erkölcsi életével minden reményre feljogosít az iránt, hogy egykor mint tanító, erkölcsös embereket, a hazának pedig önfeláldozó munkás polgárokat fog nevelni. Mert én szükségesnek tartom, hogy Magyarországon a népiskola a magyar állami eszmének, a hazaszeretetnek olyan védő-

bástyája legyen, melynek erősségét e haza határai között semmiféle ármány, vagy erőszak meg ne dönthesse.

Az elmondottakra való tekintetből én a következőkép szabályoznám a tanítóképző-intézeti növendékek fölvételét:

A magyarországi tanítóképző-intézetek első osztályába felvétetnek olyan 14. életévüket betöltött növendékek, a kik:

a) Képességeiket illetőleg: 1-ször, hiteles hatósági orvosi bizonyítvánnyal, esetleg az intézeti orvos vizsgálata alapján igazolni tudják azt, hogy a tanítói pályára alkalmas, ép, egészséges testtel és érzékekkel bírnak; 2-szor, a kinnél az intézet tanári testülete közvetlen megfigyelés alapján győződött meg, hogy ép elméjük és beszédszervi fogyatkozásban nem szenvednek; 3-szor, a kik ugyancsak az intézet tanári testülete előtt igazolni képesek azt, hogy a zenei hangokat egymástól biztosan és könnyen meg tudják különböztetni.

b) Az előképzettséget illetőleg: a kik a gimnázium-, reál-, vagy polgáriiskola 4. osztályának bevégzését a magyar nyelvben való jártasságukat, legalább jeles osztályzattal igazolják, vagy ily bizonyítvány hiányában fölvételi vizsgálatot állanak ki. Fölvételi vizsgálatra kötelezettek mindazok a folyamadók, a kik a gimnázium-, reál-, vagy polgáriiskola 4. osztályának bevégzéséről szóló bizonyítványukban, a magyar nyelvben való jártasságukat, legalább jeles osztályzattal nem igazolták. Az ilyen minősítéssel nem bíró jelentkezők közül pedig azok, a kik legalább az elemi-népiskola 4. (Szerk.) osztályának bevégzéséről szóló oly bizonyítványt képesek felmutatni, melyben általános jeles előmenetelről, kiváló szorgalomról és példás erkölcsi magaviseletről tétetik tanúság, felvételi vizsgálatot tesznek.

A felvételi vizsgálaton az érdekelt intézet tanári testülete előtt igazolni köteies a folyamadó, hogy a magyar beszédben, valamint a számolási négy alaplámpületben egész számokkal, fejben és számjegyekkel teljes jártassággal bír.

c) A folyamadó kifogástalan erkölcsi magaviseletét, annak a községnek a lelkésze, a hol a folyamadó állandóan tartózkodik, hiteles bizonyítvánnyal igazolja.

d) Annak a városnak a polgármestere, esetleg annak a járásnak szolgabírói hivatala, melyben a folyamadó állandóan tartózkodik, hivatalos bizonyítvánnyal igazolja azt, hogy az illető folyamadó sem maga, sem családja (apja, anyja) hazafiság tekintetében kifogás alá egyáltalán nem esik.¹

Fuhay Antal.

¹ Minthogy az állami képzőkbe való fölvételt a miniszter az 1900-ban kiadott rendtartással már szabályozta, azért e cikk tartalma az állami képzőkre, azt hisszük, nem akar vonatkozni. Azonban aktualis értéke mégis van, mert a róm. kath. tanítók bizottságának tanítóképzési osztálya most tanácskozik a róm. kat. tanító- és tanítónő-képző-intézetek rendtartásán. E cikk tehát, mint egy róm. kath. tanítóképző tanár véleménye, e munkálatnál figyelembe jöhet (habár nézetünk szerint igen alacsonyra szabja az előképzettség mértékét). Szívesen veszünk egyéb, a felekezeti tanítóképzők rendtartását illető felszólalásokat.

Az állami tanítóképző-intézeti tanárok rangsora.

Lezárattott az 1901. évi december 31-én. Közzététetett a Hivatalos Közlöny 1902. évi január 1-én megjelent 1. számában.

Igazgatók.

VII. fizetési osztály.

4800 korona fizetéssel:

1. dr. Katona L.-né Thuránszky I. 1890. augusztus 14.
2. Kiss Áron dr. 1894. április 25.
3. Sebestyén Gyula 1894. május 25.
4. Lázárné Kasztner Janka 1895. április 19.
5. Hermann Antal dr. 1898. november 11. (igazgatói címmel és jelleggel felruházott tanár. [2000 korona fizetés.]
6. Dezső Lajos 1899. május 25.

4400 korona fizetéssel:

7. Lenhardt Károly 1900. április 28.
 8. Arányi Antal 1900. április 28.
 9. Zajzon Dénes 1900. április 28.
- 4000 korona fizetéssel:
10. Somogyi Géza 1901. április 2.
 11. Szabó József 1901. április 2.

VIII. fizetési osztály.

3600 korona fizetéssel.

1. Margitay József 1890. november 7.
2. Peres Sándor 1892. augusztus 23.
3. Láng Mihály 1892. augusztus 28.
4. Szováthy Lajos 1893. március 31.
5. Bodor Miklós 1893. augusztus 25. (2400+400 k.)
6. Horváth Antal 1894. július 20.

3200 korona fizetéssel:

7. Boga Károly 1894. július 27.
8. Orbók Mór 1895. március 10.
9. Scherer Sándor 1896. március 2.
10. Wollmann Elma 1896. július 25.
11. Heinrich Józsa 1896. szeptember 14.

2800 korona fizetéssel:

12. Csepreghy Endre 1897. február 13.
13. Kovásy Zoltán 1899. december 23.

14. Dúzs Mária 1900. november 14.
15. Steinitzer Vilma 1900. november 15.
16. Ujvári Mihály 1901. december 15.

Polgári iskolai tanítóképző-tanárok.

VII. fizetési osztály.

2000 korona fizetés:

1. Rybár István 1901. április 19.
2. Rucsinszky Lajos 1901. április 19.
3. Komáromy Lajos 1901. április 19. (tanár, címzet. igazg.)
4. Király Pál 1901. április 19.
5. Kovács János dr. 1901. április 19.
6. Lázár Gyula dr. 1901. április 19.

VIII. fizetési osztály.

3600 korona fizetéssel:

1. Lovcsányi Gyula 1879. szeptember 4.
2. Rohn József 1882. július 2.
3. Hollós Károly 1882. október 2.
4. Csemez József 1894. augusztus 13.

3200 korona fizetéssel:

5. Trombitás Gyula 1898. május 28.
6. Koch Ferenc dr. 1898. július 26.
7. Özv. Szarvas Gaborné 1900. április 29.
8. Sebestyén Gyuláné 1900. április 29.

2800 korona fizetéssel:

9. Berta Ilona 1900. április 29.
10. Vangel Jenő dr. 1900. szeptember. 28.

IX. Fizetési osztály.

2600 korona fizetéssel.

1. Tavassy Mária 1880. augusztus 22.
2. Ábrahám Sándor 1885. május 6.
3. Lányi Ernő 1886. szeptember 6.
4. Ugray János 1889. június 20.
5. Szabó Gábor 1889. június 20.
6. Szarvassy Margit 1890. szeptember 6.

2400 korona fizetéssel:

7. Korchmárosné Buzogány Mária 1899. január 26
8. Polereczky Jolán 1900. április 29.
9. Tocsek Helén 1901. március 30.

X. fizetési osztály.

2000 korona fizetéssel:

1. Thuránszky Mária 1889. augusztus 17
2. Zöllner Erzsébet 1894. január 29.
3. Tordai Grail Erzs. 1897. május 13.
4. Pischl Iduna 1899. január 26.

1800 korona fizetéssel:

5. Pákh Berta 1900. április 29.
6. Barkáts Mária 1900. április 29.
7. Jausz Jozefin 1900. április 29.

1600 korona fizetéssel:

8. Bock Ida 1900. április 29.

XI. fizetési osztály.

1400 korona fizetéssel:

1. Fischerné Szebeny Antónia 1894. december 24., zenetanító.
2. Tamásyné Gáll Anna 1894. december 24., zenetanító.
3. Odor Vilma 1894. december 24., zenetanító.
4. Grosschmidt Margit 1895. december 24., zenetanító.

1200 korona fizetéssel:

5. Balogh Zsófia 1897. augusztus 29, segéd tan.
6. Szerdahelyi Julia 1898. május 28., zenetanító.
7. Posonyiné Tassy Emma 1899. február 20., zenetanítónő.
8. Reichelné Balogh Paula 1899. december 19., fizetésnélk. s.-tanítónő.
9. Mendlik Magda 1900. február 19., fizetésnélk. s.-tanítónő.
10. Maguscher Franciska 1901. szeptember 19., fizetésnélk. zene-tanítónő.
11. Hány Vilma 1901. november 18., fizetésnélk. zenetanítónő.

Elemi iskolai tanítóképző-tanárok.

VIII. fizetési osztály. (Rendes tanárok.)

3600 korona fizetéssel:

1. Nagy F. Károly 1870. június 24.
2. Radó Vilmos 1872. szeptember 14.

3. Berecz Ede 1874. május 18.
4. Oheroly János 1879. július 23.
5. Nagy László 1881. augusztus 5. (címz. igazg.)
6. Sándor Domokos 1894. január 1.
7. Matskássy Sándor 1894. január 1.
8. Pazar Károly 1894. január 1.

3200 korona fizetéssel:

9. Baló József dr. 1894. június 28. (címz. igazg.)
10. Mihalicska István 1898. május 28.
11. Miklós Gergely 1898. május 28.
12. Hodinka Ágost 1899. január 26.
13. Lázárics János 1899. január 26.
14. Molnár Leontin 1900. április 28.
15. Bárány Gyula 1900. április 28.
16. Nagy Iván 1900. április 28.
17. Szondy János 1900. április 28.
18. Horváth József 1900. április 28.
19. Kovács Sándor 1900. április 28.

2800 korona fizetéssel:

20. Belányi Tivadar 1901. április 2.
21. Kibédy Lajos 1901. április 2.
22. Bodrogi Gyula 1901. április 2.
23. Sztankovics János 1901. április 2.
24. Krausz Sándor 1901. április 2.
25. Pókász Imre 1901. április 2.
26. Biró Gyula 1901. április 2.
27. Felméry Albert 1901. április 2.
28. Bakos Kálmán 1901. április 2.
29. Kovács Béla 1901. április 2.
30. Geőcze Sarolta 1901. április 2.

IX. fizetési osztály. (Rendes tanárok.)

2600 korona fizetéssel:

1. Csiszár Sándor 1870. október 30.
2. Kun Alajos 1879. augusztus 7.
3. Bod Péter 1885. szeptember 29.
4. Bittenbinder Miklós 1891. július 25.
5. Balázs Endre 1891. szeptember 8.
6. Snazel Ferenc 1891. december 22.
7. Nagel Sándor 1892. július 13.
8. Exner Leo 1892. augusztus 24.
9. Versényi Gábor 1892. szeptember 12.
10. Russu Viktor 1893. augusztus 7.
11. Krikk Jenő 1894. január 23.

12. Pethes János 1894. január 23.
13. Veres Ferenc 1894. szeptember 13.
14. Thaisz Lajos 1894. szeptember 13.
15. Horvay Ede 1894. december 22.
16. Sztankó Béla 1894. december 24.
17. Stepankó Albert 1894. december 27.
18. Kolumban Samu 1895. február 22.
19. Menich Antal 1896. július 25.
20. Lubinszky Emilia 1896. július 25.
21. Szöllősy István 1896. július 25.
22. Zoltai Máttyás 1896. október 16.
23. Kolbainé Fieba Izabella 1896. december 24.
24. Nagy Károly 1897. augusztus 29.
25. Beér Ferenc 1897. augusztus 29.
26. Hodossy Béla 1897. augusztus 29.
27. Báthory József 1897. augusztus 29.
28. Strauch Gyula 1897. augusztus 29.
29. Glünkl Ágost 1897. augusztus 29.

2400 korona fizetéssel:

30. Köveskúti Jenő 1897. augusztus 29.
31. Karoliny Mihály 1897. augusztus 29.
32. Rösztler Béla 1897. augusztus 29.
33. Bellosits Bálint 1897. augusztus 29.
34. Mohar József 1897. augusztus 29.
35. Amberg József 1897. augusztus 29.
36. Niernsee József 1897. augusztus 29.
37. Huzják Lukács 1897. augusztus 29.
38. Zrinyi Károly 1898. május 28.
39. Tanfi Iván 1898. május 28.
40. Végler Gyula 1899. január 26.
41. Pataki Vilmos 1899. január 26.
42. Irsa Béla 1899. január 26.
43. Sennyei József 1899. január 26.
44. Boér Gergely 1900. április 28.
45. Wagner János 1900. április 28.
46. Farkas Sándor 1900. április 28.
47. Palágyi Lajos 1900. április 28.
48. Slajchó Mihály 1900. augusztus 30.
49. Párvy Endre 1900. november 2.
50. Bene Gyula 1901. április 2.
51. Izák János 1901. április 2.
52. Bobok Karola 1901. április 2.
53. Bergmann József 1901. április 2.
54. Kótse Istvan 1901. április 2.
55. Kittenberger János 1901. április 2.
56. Mészáros Jenő 1901. április 2.

X. fizetési osztály.

2000 korona fizetéssel:

1. Staab Lénárd 1875. szeptember 5., zenetanár.
2. Hoós János 1883. augusztus 31., zenetanár.
3. Balajthy Ilona 1892. július 23., rendes tanítónő.
4. Fábíán Károlyné 1894. január 12., rendes tanítónő.
5. Kirchnerné Petrasevits Mária 1894. február 12., rendes tanítónő.
6. Palmái Lenke 1894. október 1., rendes tanítónő.
7. Gaál Imre 1894. október 4., segédtan.
8. Dékány Mihály 1894. október 15., segédtan.
9. Bocskay Kristóf 1894. november 13., segédtan.
10. Kardhordó László 1894. december 22., segédtan.
11. Tömör Boldizsár 1895. február 22., segédtan.
12. Amler Antal 1895. március 16., segédtan.
13. Holczmann Ferenc 1895. április 5., segédtan.
14. Horváth Adolf János 1896. szeptember 26., segédtan.
15. Elekes Lajos 1896. szeptember 26., segédtan.
16. Répay Dániel 1896. október 16., segédtan.
17. Kuszailla Péter 1896. november 9., segédtan.
18. Vákár Ella 1896. december 31., r. tanítónő.
19. Révfy Géza 1897. október 29., segédtan.
20. Kárpáti Károly 1898. május 28., segédtan.
21. Szerényi Anna 1898. május 28., r. tanítónő.
22. Jankó László 1898. május 28., segédtan.
23. Józsa Károly 1899. január 26., rajztanár.
24. Marianné Günther Anna 1899. január 26., r. tanítónő.

1800 korona fizetéssel:

25. Kárpáti Ernő 1899. január 26., segédtan.
26. Watzesch Gizella 1899. január 26., r. tanítónő.
27. Grész Ernő 1899. január 26., segédtan.
28. Adorján Miklós 1899. május 25., segédtan.
29. Czöndör Sándor 1899. május 25., segédtan.
30. Benedek Samu 1899. május 25., segédtan.
31. Ulrich Vendel 1899. május 25., segédtan.
32. Sztankovich Alajos 1899. május 25., segédtan.
33. Lovass Gyula 1899. május 25., segédtan.
34. Belle László 1899. május 25., segédtan.
35. Svarba József 1899. május 25., segédtan.
36. Schmidt Bertalan 1899. május 25., segédtan.
37. Szarka Lajos 1899. július 26., segédtan.
38. Pasnary Győző 1899. július 26., segédtan.
39. Sarudy Ottó 1899. július 26., segédtan.
40. Rónai Sándor 1899. szeptember 22., segédtan.
41. Dittert Ferenc 1899. szeptember 23., segédtan.
42. Sztodolnik János 1899. október 2., segédtan.
43. Szánthóné Hahn Róza 1900. április 28., rendes tanítónő.

44. Kovácsné Papp Mária 1900. április 28., rendes tanítónő.
45. Hajtmann Pál 1900. április 28., segédtan.
46. Beliczky Gusztáv 1900. április 28., segédtan.
47. May Emilia 1900. április 28., rendes tanítónő.
48. Urhegyi Alajos 1900. április 28., segédtan.

1600 korona fizetéssel:

49. Kirchmayer Győző 1900. augusztus 29, segédtan.
50. Hrabetz Nándor 1900. augusztus 31., segédtan.
51. Paksy Győző 1901. április 2., segédtan.
52. Mangesius Mária 1901. április 2., rendes tanítónő.
53. Kuszákné Bánóczi Róza 1901. április 2., rendes tantónő.
54. Bartók Béláné 1901. április 2., rendes tanítónő
55. Watzesch Janka 1901. április 2., rendes tanítónő.
56. Eitner Ludmilla 1901. április 2., rendes tanítónő.
57. Gyarmathy József 1901. április 2., segédtan.
58. Mogyoró János 1901. április 2., segédtan.
59. Ligárt Mihály 1901. április 2., segédtan.
60. Balogh Kálmán 1901. április 2., segédtan.
61. Hegedüs Paula 1901. április 2., r. tanítónő.
62. Feketéné Hoffbauer Izabella 1901. április 2., r. tanítónő.
63. Brunovszky Rezső 1901. április 2., segédtan.
64. Juhász Imre 1901. április 2., segédtan.
65. Kiss A. József 1901. április 2., segédtan.
66. Makai Jenő 1901. április 2., segédtan.
67. Éber Sándor 1901. április 2., segédtan
68. Kraft József 1901. április 2., segédtan.
69. Dienes Károly 1901. szeptember 23., rajztanár.
70. Keszler Károly 1901. szeptember 28., segédtan.

XI. fizetési osztály.

1400 korona fizetéssel:

1. Péter Ferenc 1894. november 10., ipar tan.
2. Udvarhelyi Ilona 1897. november 29., segédtan.
3. Vlaszatiné Kiss Mária 1897. augusztus 27., segédtan.
4. Sfetea Mária 1898. január 12., segédtan.
5. Tarján Gyula 1898. március 12., kézim. tan.
6. Lépesné Baur Irén 1898. június 18., tanítónő.
7. Kiss Ilona 1898. augusztus 31., segédtan.
8. Héger Luiza 1898. december 21., segédtan.
9. Herczegh Kamilla 1899. január 26., segédtan.

1200 korona fizetéssel:

10. Urbányi Karolina 1899. július 26., segédtan.
11. Ballóné Ludmann Paula 1899. július 26., segédtan.
12. Udvarhelyi Etelka 1899. szeptember 22., segédtan.
13. Békei Jozsa 1899. szeptember 23., segédtan.

14. Mikler Szeréna 1900. augusztus 31., segédtan.
 15. Láng Mária 1900. szeptember 1., segédtan.
 16. Springholcz Mária 1900. szeptember 5., segédtan.

1000 korona fizetéssel:

17. Blumenfeld József 1901. június 17., gyak. isk. tanító.
 18. Tomesko Stefánia 1901. szeptember 19., segédtan.
 19. Schön István 1901. szeptember 28. gyak. isk. tanító.

Összefoglalás.

A Hivatalos Közlöny szokás szerint közli, hogy a rangsor minde-
 nik csoportjában az 1902. évre hány állást rendszerezitének. Az erről
 szóló kimutatás a következő:

Igazgatók.

VII. fiz. osztály, összesen 16 állás:	}	6 állás 4800 koronával
		5 » 4400 »
		5 » 4000 »
VIII. fiz. osztály, összesen 15 állás:	}	5 állás 3600 koronával
		5 » 3200 »
		5 » 2800 »

Polgári isk. tanítóképző tanárok

VII. fiz. osztály, összesen 9 állás:	}	3 állás 4400 koronával
		6 » 4000 »
VIII. fiz. osztály, összesen 9 állás:	}	3 állás 3600 koronával
		3 » 3200 »
		3 » 2800 »
IX. fiz. osztály, összesen 9 állás:	}	5 állás 2600 koronával
		4 » 2400 »
X. fiz. osztály, összesen 10 állás:	}	4 állás 2000 koronával
		3 » 1800 »
		3 » 1600 »
XI. fiz. osztály, összesen 6 állás:	}	3 állás 1400 koronával
		2 » 1200 »
		1 » 1000 »

Elemi isk. tanítóképző tanárok.

VIII. fiz. osztály, összesen 50 állás:	}	18 állás 3600 koronával
		17 » 3200 »
		15 » 2800 »

IX. fiz. osztály, összesen 47 állás :	}	25 állás 2600 koronával
		22 » 2400 »
X fiz. osztály, összesen 79 állás :	}	28 állás 2000 koronával
		26 » 1800 »
		35 » 1600 »
XI. fiz. osztály, összesen 24 állás :	}	9 állás 1400 koronával
		8 » 1200 »
		7 » 1000 »

A fenti adatok szerint a következő áttekintést szerezhethjük a tanító- és kisdidvő-képző-intézeti tanárok helyzetéről a folyó évre vonatkozólag :

A rendszeresített állások létszáma leend :

a VIII. fizetési osztályban összesen 50 állás	}	97
a IX. » » » 47 »		
a X. » » » 79 »	}	103
a XI. » » » 24 »		

VEGYESEK.

Igazgatói kinevezés. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Ujvári Mihály* székelykereszturi állami tanítóképző-intézeti rendes tanárt ezen intézet igazgatójává a VIII. fizetési osztály 3. fokozatába véglegesen kinevezte. Örömmel üdvözljük jeles fiatal kartársunkat kinevezése alkalmából. Kívánjuk, hogy a székelyek eme nagy fontosságú intézetének élén kifejtendő buzgalmát méltó siker koronázza.

A segédtanárok ügye a képviselőház pénzügyi bizottságában. Végre-valahára eljutottunk addig, hogy a segédtanárok ügye a képviselők figyelmét is magára vonta. A képviselőház pénzügyi bizottságának január 10-én tartott ülésén *Komjáthy Béla* orsz. képviselő hozta szóba az ügyet, meleg méltányossági érzettel és úgyszeretettel szólván róla. Kifejté, hogy a segédtanárok kvalifikációja és munkaköre ugyanaz, mint a rendes tanároké, úgy, hogy külön segédtanári állásokra nincs is szükség. Az ügynek nem válik javára a hosszú megbizotti és segédtanári szolgálat, mert a tanár nem működhetik odaadással az iskolában, ha nyomorban levő családjára kell gondolnia. Kívánja, hogy fokozatosan szüntessék meg a segédtanári állásokat. A már akuttá vált bajon pedig úgy kell segíteni, hogy már az 1902. évi budgetben 10-el kell szaporítani a rendes tanárok létszámát. Nem helyes politika a hadseregbe milliókat dobálni ki s a nemzeti ügy leghasznosabb harcosaitól a garasokat is kimélni. Gróf *Teleky Domokos*, a bizottság közoktatási előadója, pártolta *Komjáthy* indítványát és meleg szavakkal ajánlotta elfogadásra. Dr. *Wlassics Gyula* miniszter nem tartotta keresztülvihetőnek a költségvetésnek e célból való megváltoztatását. Azonban kijelenti, hogy teljes jóindulattal van a segédtanárok helyzete iránt, határozott szándéka azon segíteni, sőt az államtisztviselők fizetésrendezésének keretében végleg megoldani.

Hálás köszönetünket fejezzük ki gr. *Teleky Domokos* képviselő és előadó

urnak, dr. *Wlassics* Gyula miniszter urnak, de különösen *Komjáthy* Béla képviselő urnak a segédtanárok ügyének meleg felkarolásáért. Csak legyen sikere is a mozgalomnak!

A tanítóképző-intézetek új tanterve a közoktatási tanácsban. A közoktatási tanács tanítóképzési albizottsága dr. *Pauer* Imre elnöklete alatt újlag tanácskozott a képzőintézeti tanterv ügyében. Meghallgatták dr. *Kovács* János előadónak a miniszteri rendeletre s a tanári testületek véleményére készített munkálatát. E jelentés szerint beérkezett 56 vélemény. Valamennyi állami tanító- (18) és tanítónőképzőtől (5); 16 róm. kath. képzőtől (29 közül), ebből 8 férfi, 8 nő; valamennyi (5) gör. katolikus képzőtől; 3 gör. kel.-től (4 közül); 3 ág. ev.-től (6 közül); 1 ev. ref.-től (3 közül); és az izraelitától. Továbbá a földmivelésügyi minisztertől, a tanítóképző tanáregyesülettől, a rajztanáregyesülettől és Bertalan Vince esztergomi tanítóképző-tanártól. 12 vélemény csak a részletekhez szól; 9 vélemény a nélkül, hogy általánosságban mellette vagy ellene foglalna arra szorítkozik, hogy a tervezet előnyösnek és hátrányosnak tartott tulajdonságait felsorolja; 24 vélemény (13 áll., 4 róm. kath., 2 gör. kath., 1 gör. kel., 2 ev., 1 ref., Egyesületi) *határozottan kedvezően fogadja a tantervet, 11 pedig határozottan ellene van* (3 áll., 4 róm. kath., 1 gör. kath., 2 gör. kel., Bertalan V.) A szakosztály igen érdekes tárgyalás után, a melyen a képzőknek minden viszonya szóba került, elfogadta előadó jelentését a miniszter leiratáról s a testületek véleményeiről s elhatározta, hogy az eredeti tantervmunkálatban elfoglalt álláspontját fentartja, a keretet nem változtatja, de a részletekre szóló módosítások elől nem zárkózik el. A közoktatási tanács bizottsága csak az oly tantervet tartja jónak, a melytől a tanítóképzés előhaladása általános és gyakorlati színvonalának emelkedése várható. E határozathoz a közoktatási miniszterium jelenlevő tisztviselője, Radnai Rezső titkár is hozzá járult.

Egyenlő mértéket kérünk. (Beküldetett) A vall.- és közokt. m. kir. miniszterium, mint minden évben, úgy az 1901. év végén is közrebocsájtotta a hatósága alá tartozó személyzet kiigazított rangsorát. Ebből azonban kitűnik, hogy a magas miniszterium nem részesíti egészen egyenlő elbánásban a különböző iskolanemek tanárait. Állításom igazolására csupán arra az egy tényre kívánok ezuttal rámutatni, hogy míg a középiskoláknál az új rangsor kibocsájtása előtt az 1901. év folyamán megüresedett VIII. fizetési osztályba tartozó állásokat, melyek ez évre rendszeresítették, mind betöltötték, addig ezt a képzőintézeteknél nem tették meg. Az 1901. évi költségvetés ugyanis a képzőintézetekben 36 tanárt sorozott a VIII. fizetési osztályba, a most kiadott rangsor szerint pedig csak 30 van benne. A megüresedett 6 helyet még most sem töltötték be. Énnélfogva az állam a legközelebbi előléptetésekig (áprilisig) csupán ezen fizetési osztályban 6 képzőintézeti tanárnak körülbelül félévi fizetéstöbbletét tartja vissza, a mi nem éppen méltó a magyar államhoz. Még sajnálatosabbá válik e körülmény az által, hogy a következő fizetési osztályokban levő tanárookra is káros befolyással van, a mennyiben ezek sem juthatnak kellő időben a magasabb fizetési fokozatba, mivel az 1893. évi IV. t.-c. 13. §. szerint a magasabb fizetés csupán a megüresedés napjára következő naptári negyedév első napjától számítva teendő folyóvá. A közokt. miniszter úr, azt hisszük, megszerезvén a kellő információt, a «quod unum iustum, alterum aequum» elve alapján bizonyára nem tagadja meg a képzőintézeti tanároktól azt, a mit a középiskolaiaknak megadott. — Egyesületünk választmánya a miniszterhez intézendő fölterjesztésében talán szóvá tehetné ez ügyet.

Megjegyzés. A félhivatalos Magyar Nemzet közlése szerint a közoktatási miniszteriumban állítólag intézkedések történtek arra nézve, hogy «a megüresedett állásokat még a költségvetés megszavazása előtt betöltsék». Majd meglátjuk.

A legjobb, legelterjedtebb
képes gyermek heti lap

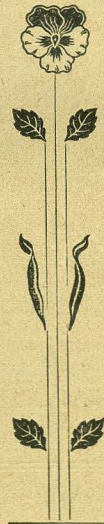
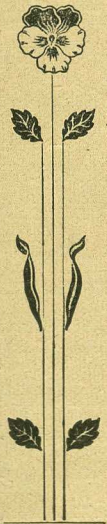

AZ ÉN UJSÁGOM

Megjelen minden szombaton.

* * *

Semmivel sem okozhatunk nagyobb örömet a gyermeknek, mint AZ ÉN UJSÁGOM-mal. Meséivel, elbeszéléseivel, tréfáival, verseivel, képeivel állandó mulatságot, szórakozást szerez az apró embereknek. **Csak 2 kor. negyedévre** s mindenkinek módjában van, hogy ezt az örömet megszerezze gyermekének. A legkiválóbb magyar írók írják ezt a magyar ujságot, januárban minden előfizető gyönyörű mesemondó naptárt kap ingyen. Előfizethetni AZ ÉN UJSÁGOM kiadóhivatalában Budapesten, VI., Andrásy-ut 10.

Előfizetési árak: negyedévre 2 kor., félévre 4 kor.,
egész évre 8 kor.

◦ Mutatványszámot tessék kérni: ◦

AZ ÉN UJSÁGOM

◦ ◦ ◦ ◦ kiadóhivatalától ◦ ◦ ◦ ◦

Budapest, VI., Andrásy-út 10.

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA BUDAPESTEN.

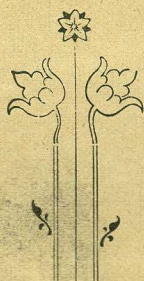
MAGYAR LÁNYOK

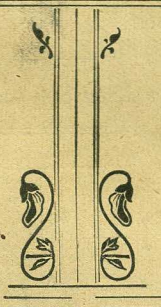
KÉPES HETILAP FIATAL
LÁNYOK SZÁMÁRA • •

SZERKESZTI
TUTSEK ANNA

MUTATVÁNYSZÁM
KÉRÉSRE INGYEN.

Azoknak való ez a nagy gonddal s szeretettel szerkesztett lap, a kiknek a legnehezebb szép és jó olvasmányt adni, t. i. a fiatal magyar lánynak. A legjelesebb írók, festők, tanítók, tanítónők sorakoznak a szerkesztő segítségére s alig van magyar író, ki nem irna a MAGYAR LÁNYOK-ba. A szépirodalmi részen kívül ismeretterjesztő cikkeivel, továbbá a háztartás, kertészet, konyha, kézimunkák, női foglalkozások, divat stb. körébe vágó rovataival van megbecsülhetetlen szolgálatára lapunk a magyar lányoknak. // // // // // // // //

ELŐFIZETÉSI ÁRA

Egész évre 12 kor. * Félévre . . 6 kor.

Negyedévre 3 kor.

Kiadóhivatal : BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-UT 10. SZ.